

V Bruseli 24. 1. 2017
COM(2017) 30 final

**SPRÁVA KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU
HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV**

Posilnenie práv občanov v Únii demokratickej zmeny

Správa o občianstve EÚ na rok 2017

Obsah

1.	Úvod.....	3
2.	Presadzovanie práv vyplývajúcich z občianstva EÚ a spoločných hodnôt EÚ	4
2.1.	Zabezpečenie informovanosti občanov o ich právach EÚ	4
2.2.	Posilnenie spoločných európskych hodnôt	5
3.	Podpora a posilňovanie účasti občanov na demokratickom živote EÚ	8
3.1.	Posilnenie zapojenia občanov do demokratického procesu EÚ.....	8
3.2.	Posilnenie transparentnosti – cesta k demokratickejšej Únii	9
3.3.	Cezhraničný prístup k politickým informáciám.....	10
3.4.	Rastúca účasť migrujúcich občanov EÚ na politickom živote	10
4.	Zjednodušovanie každodenného života občanov EÚ	11
4.1.	Odstraňovanie byrokracie a informovanie občanov	12
4.1.1.	Informovanie a pomoc migrujúcim občanom EÚ	12
4.1.2.	Odstraňovanie byrokracie týkajúcej sa verejných listín občanov.....	13
4.1.3.	Odstraňovanie byrokracie v oblasti rodinného práva	13
4.2.	Zjednodušenie cestovania, života a práce pre občanov v celej EÚ.....	14
4.2.1.	Zlepšovanie príležitostí pre študentov, stážistov, učiteľov a ďalších pracovníkov	14
4.2.2.	Ďalšie zjednodušovanie života a cestovania v EÚ.....	15
5.	Posilnenie bezpečnosti a presadzovanie rovnosti	17
5.1.	Boj proti bezpečnostným hrozbám a ochrana občanov.....	17
5.1.1.	Boj proti bezpečnostným hrozbám v oblasti spravodlivosti a základných práv založený na vzájomnej dôvere	17
5.1.2.	Ochrana občanov EÚ v zahraničí	18
5.2.	Ochrana všetkých občanov a presadzovanie rovnosti a nediskriminácie	19
5.2.1.	Ochrana a podpora obetí a svedkov	19
5.2.2.	Presadzovanie rovnosti a nediskriminácie	20
6.	Záver	22

1. Úvod

Občianstvo EÚ ako občianstvo spoločné pre všetkých Európanov, ktoré dopĺňa, ale nenahrádza štátne občianstvo, stelesňuje spoločné práva a hodnoty, ako aj bohatú rozmanitosť Únie rôznych národností a jazykov.

V Lisabonskej zmluve a Charte základných práv EÚ sa skonsolidovali práva, príležitosti a záruky spojené s občianstvom EÚ. Patrí medzi ne sloboda cestovať, pracovať a študovať v iných krajinách EÚ, právo zúčastňovať sa na európskom politickom živote a právo na ochranu pred diskrimináciou na základe štátnej príslušnosti.

S cieľom preskúmať situáciu v oblasti občianstva EÚ v celej Únii a posúdiť jeho vplyv na každodenný život európskych občanov a potrebu ďalších krokov vykonala Komisia v roku 2015 osobitnú konzultáciu¹ a dva prieskumy o občianstve EÚ² vrátane prieskumu o volebných právach³. Zorganizovali sa aj podujatia s kľúčovými zainteresovanými stranami, najmä s Európskym parlamentom, ako aj s Výborom regiónov⁴. Ďalšia spätná väzba sa získala priamo od občanov EÚ a zainteresovaných strán⁵.

Odkedy bolo občianstvo EÚ pred dvadsiatimi piatimi rokmi prvýkrát zakotvené v Maastrichtskej zmluve, dosiahol sa výrazný pokrok pri zabezpečovaní účinnosti práv občanov EÚ v praxi. V súčasnosti sa dve tretiny Európanov cítia byť občanmi EÚ, pričom tento podiel je medzi mladšími generáciami ešte vyšší⁶.

Je však potrebné naďalej vynakladať úsilie s cieľom zabezpečiť, aby všetci občania EÚ poznali svoje práva a mohli sa plne zúčastňovať na európskom demokratickom procese. Ide o politickú prioritu Komisie, ktorá vyzýva k presadzovaniu Únie demokratickej zmeny⁷. Aj tu ide o spoločné úsilie, v rámci ktorého členské štáty, národné parlamenty a inštitúcie EÚ spolupracujú na posilnení dôvery európskych občanov v náš spoločný projekt v záujme silnejšej a lepšej Európy⁸.

¹ Verejná konzultácia o občianstve EÚ, spoločných hodnotách, právach a demokratickej účasti, ktorú Komisia začala 14. septembra 2015 (ďalej len „verejná konzultácia o občianstve EÚ z roku 2015“), http://ec.europa.eu/justice/citizen/document/files/2015_public_consultation_booklet_en.pdf.

² Flash Eurobarometer 430 – Občianstvo Európskej únie – október 2015 („Eurobarometer o občianstve EÚ z roku 2015“).

³ Flash Eurobarometer 431 – Volebné práva – november 2015 („Eurobarometer o volebných právach z roku 2015“).

⁴ Spoločné vypočutie v Európskom parlamente a Komisii z 15. marca 2016: „Občianstvo Únie v praxi: naše spoločné hodnoty, práva a demokratická účasť“; pozri aj konferenciu o občianstve EÚ a spravodlivosti zorganizovanú luxemburským predsedníctvom 14. – 15. septembra 2015 s podporou Komisie, <http://www.eu2015lu.eu/en/agenda/2015/09/14-15-conf-cjue-citoyens/index.html>. Pozri aj konferenciu o občianstve spoločne zorganizovanú Komisiou a Výborom regiónov v Oviedo v septembri 2016): http://ec.europa.eu/newsroom/just/item-detail.cfm?item_id=34851.

⁵ To zahŕňa sťažnosti a žiadosti o informácie od organizácií občianskej spoločnosti a občanov, a to aj v rámci portálu Vaša Európa, ktorému bola v decembri 2016 adresovaná 210 000. otázka.

⁶ Podľa štandardného Eurobarometra o občianstve EÚ z jari 2016 (ďalej len „štandardný Eurobarometer o občianstve EÚ z roku 2016“) je pocit európskeho občianstva na najvyššej úrovni od roku 2010. Celkovo ho má 66 % ľudí (67 % na jar 2015), a to 70 % ľudí mladších ako 50 rokov a 77 % ľudí vo veku 25 rokov a menej.

⁷ Jean-Claude Juncker, Nový začiatok pre Európu: moja agenda pre zamestnanosť, rast, spravodlivosť a demokratickú zmenu (politické usmernenia pre budúcu Európsku komisiu).

⁸ Jean-Claude Juncker, Správa o stave Únie 2016: Smerom k lepšej Európe – Európe, ktorá chráni, posilňuje a obraňuje (Štrasburg, 14. september 2016).

V roku 2013 oznámila Komisia dvanásť nových iniciatív v šiestich kľúčových oblastiach s cieľom odstrániť zostávajúce prekážky, ktoré občanom bránia, aby si uplatňovali svoje práva v EÚ⁹. Odvtedy podnikla kroky v súvislosti so všetkými týmito opatreniami¹⁰.

V tejto tretej správe o občianstve EÚ hodnotí Komisia pokrok v súlade so svojimi politickými prioritami v oblasti zamestnanosti, rastu, spravodlivosti a demokratickej zmeny. V správe uvádza hlavné iniciatívy prijaté od roku 2014 na podporu a posilnenie európskeho občianstva a predkladá konkrétne návrhy na zabezpečenie svojich kľúčových priorít v oblasti presadzovania, ochrany a posilnenia práv vyplývajúcich z občianstva EÚ.

2. PRESADZOVANIE PRÁV VYPLÝVAJÚCICH Z OBČIANSTVA EÚ A SPOLOČNÝCH HODNÔT EÚ

Občania si musia byť vedomí svojich práv, aby si ich mohli uplatňovať. Zatiaľ čo niektoré práva sú dostatočne známe a účinne sa vykonávajú, medzery a neporozumenia pretrvávajú. Účinnosť práv vyplývajúcich z občianstva EÚ závisí práve od informovanosti občanov, vlád členských štátov a miestnych a regionálnych orgánov.

1.1. Zabezpečenie informovanosti občanov o ich právach v EÚ

Európania sú si viac ako kedykoľvek predtým vedomí svojho **statusu občanov Únie**¹¹ a väčšina z nich sa v súčasnosti domnieva, že **pozná svoje práva občanov EÚ**¹². Takisto sa cítia **lepšie informovaní o týchto právach**, aj keď nie nevyhnutne o všetkých:¹³ napríklad povedomie o práve na konzulárnu ochranu zostáva na nízkej úrovni¹⁴. Podiel Európanov, ktorí **chcú o svojich právach vedieť** viac, sa stále zvyšuje¹⁵. Navyše občania EÚ si nemusia byť vždy vedomí toho, že uplatňovanie práv vyplývajúcich z občianstva EÚ so sebou prináša aj určité povinnosti¹⁶. Napríklad si neuvedomujú vždy dôležitosť svojich preukazov totožnosti a cestovných dokladov a skutočnosť, že by mali bezodkladne nahlásiť ich stratu a krádež, aby znížili riziko podvodu.

Na účinné každodenné vykonávanie práv v EÚ je dôležité ďalej zlepšovať chápanie týchto práv vrátane práva na voľný pohyb a podmienok, ktoré sú s ním spojené.

Komisia bude pokračovať vo svojom úsilí s cieľom informovať občanov o ich právach v EÚ a o tom, čo robiť, ak sa tieto práva nedodržiavajú¹⁷. Takisto bude ďalej pomáhať stále rastúcemu počtu občanov EÚ, ktorí hľadajú informácie o svojich právach, najmä

⁹ Správa o občianstve EÚ za rok 2013 [COM(2013) 0269 final].

¹⁰ Pozri prílohu k tejto správe s úplnou správou o opatreniach prijatých od roku 2013.

¹¹ Tohto statusu si je vedomých 87 % respondentov a 78 % vie, ako sa získa: Eurobarometer o občianstve EÚ z roku 2015.

¹² Štandardný Eurobarometer o občianstve EÚ z roku 2016.

¹³ Eurobarometer o občianstve EÚ z roku 2015. 42 % respondentov má pocit, že sú pomerne dobre alebo veľmi dobre informovaní o svojich právach (až o 6 percentuálnych bodov viac v porovnaní s Eurobarometrom o občianstve EÚ z roku 2012).

¹⁴ *Tamže*. 72 % respondentov vie, že občania EÚ majú pri pobyte mimo EÚ právo požiadať o pomoc veľvyslanectva ktorejkoľvek krajiny EÚ, ak tam ich krajina nemá veľvyslanectvo. 75 % respondentov si však nesprávne myslí, že by mali právo žiadať o takúto pomoc aj pri pobyte v inej krajine EÚ.

¹⁵ Štandardný Eurobarometer o občianstve EÚ z roku 2016.

¹⁶ Článok 20 ods. 2 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ).

¹⁷ Eurobarometer o občianstve EÚ z roku 2015. 26 % respondentov nemá pocit, že sú dostatočne informovaní o tom, čo robiť v prípade, keď sa ich práva nedodržiavajú. To predstavuje mierne zlepšenie oproti roku 2012. Pozri aj bod č. 11 v prílohe.

prostredníctvom portálu Vaša Európa,¹⁸ na ktorom sa v súčasnosti zaznamenáva viac ako 1,4 milióna návštev mesačne¹⁹. Portál elektronickej justície²⁰, elektronické jednotné kontaktné miesto v oblasti spravodlivosti, dopĺňa tento nástroj tým, že občanom, ktorí žiadajú o prístup k systému justície, a sudcom, právnikom a ďalším odborníkom pracujúcim v justícii, poskytuje informácie o systémoch justície a zlepšuje ich prístup k spravodlivosti. Komisia vylepšuje aj svoje webové sídlo Europa s cieľom pomôcť ľuďom rýchlo a ľahko nájsť informácie, ktoré hľadajú²¹. Úsilie o zlepšenie prístupnosti webového sídla Europa uľahčí prístup k týmto informáciám osobám so zdravotným postihnutím.

Členské štáty majú v mnohých prípadoch najlepšie predpoklady na to, aby občanom pomohli pri uplatňovaní ich práv v EÚ. Vnútroštátne orgány alebo subjekty²² vrátane sudcov, regionálnych a miestnych orgánov zohrávajú zásadnú úlohu pri informovaní občanov, zvyšovaní ich povedomia o právach v EÚ a pri zabezpečovaní dodržiavania týchto práv. Členské štáty spolupracujú na riešení problémov, s ktorými sa jednotlivci stretávajú pri uplatňovaní svojich práv v EÚ, aj prostredníctvom siete SOLVIT, ktorá funguje s podporou Komisie²³. Budúci akčný plán SOLVIT by mal zlepšiť kapacitu, viditeľnosť a autoritu tejto siete ako nástroja na riešenie problémov pre podniky a občanov a nástroja na poskytovanie spätnej väzby. Komisia uvádza do praxe aj nástroj elektronického vzdelávania s cieľom pomôcť kontaktným miestam (najmä miestnym a regionálnym orgánom), ktoré zohrávajú kľúčovú úlohu pri presadzovaní práv občanov EÚ na voľný pohyb, pochopiť a správne uplatňovať pravidlá voľného pohybu.

Členské štáty sú navyše osobitne zodpovedné za to, aby pri udeľovaní alebo odoberaní občianstva mali na pamäti, že zároveň udeľujú alebo odoberajú občianstvo EÚ, a preto by mali dodržiavať zásadu lojálnej spolupráce a obmedzenia stanovené Súdny dvorom.

1.2. Posilnenie spoločných európskych hodnôt

Naše hodnoty vrátane slobody, demokracie a právneho štátu sú neoddeliteľnou súčasťou nášho európskeho spôsobu života²⁴. Občianstvo Únie takisto znamená rovnaké zaobchádzanie

¹⁸ Šesťdesiat odborníkov portálu „Vaša Európa“ každý deň odpovedá na otázky a zrozumiteľným spôsobom poskytuje poradenstvo v oblasti osobných práv EÚ vo všetkých 24 úradných jazykoch EÚ.

¹⁹ Okrem toho sa plánuje lepšie využitie potenciálu databázy portálu Vaša Európa – Poradenstvo obsahujúcej 210 000 odpovedí s cieľom zlepšiť informácie, ktoré sa aktuálne poskytujú prostredníctvom portálu Vaša Európa.

²⁰ Pozri <https://e-justice.europa.eu/home.do?action=home>.

²¹ Na doméne europa.eu sa každý rok zaznamená asi 400 miliónov návštev a ide o jednu z najväčších domén na svete. Projekt Digitálna transformácia sa začal v roku 2013 a cieľom bolo úplne prepracovať webové sídlo Europa, čo by sa malo dokončiť do roku 2017.

²² Napríklad špecializované orgány zriadené na základe smernice o právach pracovníkov (smernica 2014/54/EÚ o opatreniach na uľahčenie výkonu práv udelených pracovníkom v súvislosti so slobodou pohybu pracovníkov, Ú. v. EÚ L 128, 30.4.2014, s. 8 – 14), ktoré nepochybne prispievajú k zvýšeniu informovanosti pracovníkov Únie (vrátane uchádzačov o zamestnanie) a ich rodinných príslušníkov, súkromných a verejných zamestnávateľov, verejných orgánov, sociálnych partnerov, mimovládnych organizácií, iných zainteresovaných strán a ľudí všeobecne o vplyve právnych predpisov Únie na voľný pohyb pracovníkov. Tieto orgány sú okrem iného zodpovedné za poskytovanie informácií o postupoch preskúmania a ďalšej osobitnej pomoci pracovníkom a ich rodinným príslušníkom.

²³ SOLVIT je sieť vnútroštátnych orgánov, ktoré spolupracujú s cieľom prichádzať s neformálnymi, mimosúdnyimi a bezplatnými riešeniami problémov, s ktorými sa občania stretávajú.

²⁴ Jean-Claude Juncker, Správa o stave Únie 2016. Pozri aj: oznámenie Komisie: Podpora predchádzania radikalizácii vedúcej k násilnému extrémizmu (COM(2016) 379 final).

a účasť v systéme spoločných hodnôt, ktoré Únia presadzuje, vrátane rešpektovania ľudskej dôstojnosti, rovnosti a ľudských práv, začlenenia, tolerance a rešpektovania rozmanitosti²⁵.

Občania EÚ očakávajú, že na podporu spoločných hodnôt EÚ sa vynaloží väčšie úsilie²⁶. Navrhli, že toto úsilie by sa malo byť zamerané na vzdelávanie, mobilitu mladých ľudí a kultúrne aktivity. V tomto duchu bola prijatá aj Parížska deklarácia z marca 2015²⁷.

Zvyšovanie povedomia o občianstve EÚ a hodnotách, ktoré sú s ním spojené, medzi mladými Európanmi, ktorí dosiahli vek oprávňujúci na účasť vo voľbách, a medzi tými, ktorí nadobúdajú štátnu príslušnosť členského štátu, ako aj v spoločnosti ako celku si vyžaduje spoločné úsilie všetkých zúčastnených strán na všetkých úrovniach – členských štátov vrátane ich miestnych a regionálnych orgánov²⁸, inštitúcií EÚ a občianskej spoločnosti.

Vo svojom oznámení zo 14. júna 2016 o podpore predchádzaniu radikalizácii vedúcej k násilnému extrémizmu Komisia oznámila konkrétne opatrenia. Komisia predovšetkým vytvorí sieť s cieľom uľahčiť priame kontakty s pozitívnymi vzormi na školách a v mládežníckych a športových kluboch, povzbudiť a inšpirovať mladých ľudí, aby sa stali aktívnymi a angažovanými členmi európskej spoločnosti. Nadalej bude podporovať kapacity určené na prácu s mládežou, schopnosť mládežníckych organizácií a sietí uľahčovať mladým ľuďom začlenenie tým, že im pomôžu aktívne sa zapájať, stať sa dobrovoľníkmi a presadzovať pozitívne spoločenské zmeny, a v úzkej spolupráci s členskými štátmi vytvorí súbor nástrojov²⁹ na podporu pracovníkov s mládežou a mládežníckych organizácií. Zintenzívni využívanie online platformy e-Twinning³⁰, ktorá podporuje spoluprácu a výmenu skúseností medzi učiteľmi a školami v celej Európe, a rozšíri ju na krajiny v susedstve EÚ.

Európske hodnoty sa podporujú prostredníctvom programu Erasmus+, ktorý už piatim miliónom ľudí umožnil študovať, absolvovať odbornú prípravu, vykonávať dobrovoľnícku prácu alebo získať pracovné skúsenosti v inej krajine a tým prispel k podpore aktívneho občianstva a solidarity. Od roku 2015 sa program Erasmus+ osobitne zameriava na projekty podporujúce sociálne začlenenie a predchádzanie radikalizácii. V roku 2016 sa prostredníctvom programu nadnárodných partnerstiev poskytlo viac ako 400 miliónov EUR na rozvoj inovatívnych politických prístupov a postupov na miestnej úrovni, ktorých prioritou je sociálne začlenenie, presadzovanie spoločných hodnôt a medzikultúrneho porozumenia, a na podporu rozšírenia týchto opatrení sa vyčlenilo ďalších 13 miliónov EUR.

Ďalším spôsobom presadzovania hodnôt EÚ v praxi je dobrovoľníctvo. Rozvíjaním solidarity, vzájomného porozumenia a tolerance prispieva k posilneniu sociálnej súdržnosti a aktívneho občianstva. Posilní sa Európska dobrovoľnícka služba a prijímajú sa opatrenia na podporu udeľovania študijných kreditov za dobrovoľníctvo a na vytvorenie osnôv, v ktorých sa kombinuje akademický obsah s občianskou angažovanosťou prostredníctvom programu Erasmus+. Európsky zbor solidarity, založený na základných hodnotách EÚ týkajúcich sa angažovanosti a solidarity, sa v prvej fáze a v rámci svojej dobrovoľníckej zložky bude opierať o existujúce programy EÚ pre mládež³¹ a zmobilizuje zavedené siete aktérov v oblasti

²⁵ Článok 2 Zmluvy o Európskej únii.

²⁶ Verejná konzultácia o občianstve EÚ z roku 2015.

²⁷ Deklarácia o podpore občianstva a spoločných hodnôt slobody, tolerance a nediskriminácie prostredníctvom vzdelávania, ST 8965/15.

²⁸ 78 % respondentov, ktorí sa zapojili do verejnej konzultácie o občianstve EÚ v roku 2015, očakáva, že miestne a regionálne orgány budú v tejto súvislosti zohrávať väčšiu úlohu.

²⁹ Pracovný plán EÚ pre mládež na roky 2016 – 2018, Ú. v. EÚ C 417, 15.12.2015, s. 1 – 15.

³⁰ http://eacea.ec.europa.eu/llp/comenius/comenius_etwinning_en.php.

³¹ https://europa.eu/youth/volunteering_sk.

zamestnanosti, vzdelávania a občianskej spoločnosti v celej Európe, aby pomáhali mladým ľuďom tam, kde je to najviac potrebné. Bude slúžiť ako faktor na prepájanie mladých ľudí, ktorí pracujú na spoločnom projekte solidarity a prispeje tak k posilneniu európskej perspektívy. Mladí ľudia v celej EÚ sa budú môcť zapojiť do širokého spektra činností v oblasti solidarity tak, že podporia mimovládnu organizáciu (MVO), miestny orgán alebo súkromnú spoločnosť zaoberajúce sa riešením náročných situácií v celej EÚ, napríklad pri obnove obcí po prírodných katastrofách, pri riešení sociálnych problémov, ako sú sociálne vylúčenie, chudoba, zdravotné a demografické výzvy, alebo pri prijímaní a integrácii utečencov³².

V rámci programu *Práva, rovnosť a občianstvo*³³ sa poskytujú finančné prostriedky na akcie na šírenie povedomia a znalostí o právach vyplývajúcich z občianstva EÚ a o základných hodnotách, o ktoré sa občianstvo EÚ opiera. V roku 2016 bolo na podporu úspešného začlenenia a účasti migrujúcich občanov EÚ v hostiteľskej krajine vyčlenených 2,5 milióna EUR³⁴. V rámci tohto programu sa takisto poskytujú finančné prostriedky na miestne projekty na podporu tolerancie a prevencie rasizmu a xenofóbie a boja proti nim a podporujú sa iniciatívy na budovanie lepšieho porozumenia medzi komunitami, a to aj prostredníctvom medzináboženských a medzikultúrnych aktivít. *Program Európa pre občanov* poskytuje jedinečné fórum na zapojenie občanov do EÚ³⁵. Tento program sa bude ďalej rozvíjať, aby sa maximalizoval jeho vplyv prostredníctvom strategického financovania činností zameraných na občanov s cieľom podporiť presadzovanie európskeho občianstva a hodnôt Únie³⁶. Tento program poskytuje príležitosti na diskusiu, reflexiu a vytváranie sietí, čím podporuje občiansku angažovanosť. Každý rok sa v rámci tohto programu spojí viac ako 1 milión občanov EÚ v rôznych projektoch na rôznych úrovniach od miestnej až po európsku, čím sa upevňuje pocit občianstva EÚ.

Priority na roky 2017 – 2019: Presadzovanie práv vyplývajúcich z občianstva EÚ a spoločných hodnôt

Komisia:

1. v rokoch 2017 a 2018 zrealizuje v rámci celej EÚ informačnú a osvetovú kampaň o právach vyplývajúcich z občianstva EÚ vrátane konzulárnej ochrany a volebných práv pred voľbami do Európskeho parlamentu v roku 2019³⁷;

³² http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-16-3062_sk.htm.

³³ Nariadenie č. 1381/2013, ktorým sa ustanovuje program Práva, rovnosť a občianstvo na obdobie rokov 2014 – 2020, Ú. v. EÚ L 354, 28.12.2013, s. 62 – 72.

³⁴ V tejto sume sú zahrnuté činnosti na rozvoj, identifikáciu a podporu výmeny a šírenia najlepších postupov uplatňovaných v celej EÚ na miestnej/regiónálnej/vnútroštátnej úrovni s cieľom podporovať úspešné začlenenie a účasť migrujúcich občanov EÚ do občianskeho a politického života v hostiteľskej krajine EÚ (napr. prostredníctvom informačných služieb na jednotnom kontaktnom mieste tesne po príchode, podpory účasti občanov EÚ z iných členských štátov v miestnych voľbách atď.).

³⁵ Pozri nedávno zverejnenú štúdiu Európskeho parlamentu: Hodnotenie vykonávania na európskej úrovni, program Európa pre občanov (2014 – 2020), PE 581.418, s. 4.

³⁶ Podpora sa už poskytla napríklad na prepojenie miest a projektov občianskej spoločnosti, ktoré dávajú občanom príležitosť konkrétne sa zapájať do tvorby politik EÚ.

³⁷ To zahŕňa uľahčenie prístupu občanov k relevantným informáciám o konzulárnej ochrane na jej webovom sídle a zvyšovanie povedomia o hodnote európskych preukazov totožnosti a cestovných dokladov. Vychádzať sa pritom bude aj z ďalších aktivít financovaných EÚ, a to aj prostredníctvom programu Práva, rovnosť a občianstvo, s cieľom osloviť mladých ľudí, ako aj prostredníctvom rôznych kanálov vrátane nových médií.

2. prijme opatrenia na posilnenie **Európskej dobrovoľníckej služby** a bude podporovať prínosy dobrovoľníctva pre vzdelávanie a jeho integráciu do vzdelávania. Do roku 2020 pozve prvých 100 000 mladých Európanov, aby sa zapojili do dobrovoľníckej činnosti v rámci **Európskeho zboru solidarity**, čo im poskytne príležitosť rozvíjať nové zručnosti a získať užitočné skúsenosti, vykonávať činnosť, ktorá bude výrazným prínosom pre spoločnosť, a nadobudnúť cenné skúsenosti a zručnosti na začiatku svojej kariéry³⁸;
3. zaručí podstatu občianstva EÚ a jeho základných hodnôt; v rokoch 2017/2018 vypracuje správu o **vnútroštátnych systémoch udeľovania občianstva EÚ investorom**, v ktorej opíše činnosť Komisie v tejto oblasti, existujúce vnútroštátne právne predpisy a postupy a poskytne určité usmernenia pre členské štáty.

3. PODPORA A POSILŇOVANIE ÚČASTI OBČANOV NA DEMOKRATICKOM ŽIVOTE EÚ

Byť európskym občanom znamená aj mať politické práva. Každý dospelý občan EÚ má právo voliť vo voľbách do Európskeho parlamentu. Migrujúci občania EÚ majú právo voliť vo svojej krajine pobytu alebo vo svojej krajine pôvodu. Toto právo sa neuplatňuje úplne, v takej miere, v akej by sa mohlo uplatňovať³⁹.

Fungovanie EÚ je založené na zastupiteľskej demokracii. Tá si vyžaduje transparentnosť a prístupnú, zodpovednú politickú kultúru, ktorá sa opiera o účinný volebný systém a informovaných a angažovaných voličov.

1.3. Posilnenie zapojenia občanov do demokratického procesu EÚ

Posilnenie zapojenia občanov do demokratického procesu EÚ si vyžaduje spoločné úsilie členských štátov vrátane ich miestnych a regionálnych orgánov, inštitúcií EÚ a občianskej spoločnosti.

Komisia vo svojej správe o európskych voľbách z roku 2014⁴⁰ poukázala so zreteľom na voľby 2019 na potrebu preskúmať dôvody trvalo nízkej volebnej účasti v európskych voľbách v niektorých členských štátoch a určiť spôsoby, ako tento problém riešiť. Je vyššia pravdepodobnosť, že občania sa zapoja, keď budú poznať politiky, programy a politické strany, za ktoré hlasujú. Účasť sa však nemá obmedziť len na hlasovanie. Predpokladá aj zohrávanie aktívnej úlohy v politickej diskusii a živote politických strán a kandidovanie vo voľbách. Predpokladá interakciu s inštitúciami EÚ a vyvodzovanie ich zodpovednosti.

Dialógy s občanmi a účasť občanov na podujatiach v rámci kampaní európskych strán a na online diskusiách pred voľbami do Európskeho parlamentu v roku 2014 ukázali, že ľudia majú záujem o väčšiu interakciu s politikmi na úrovni EÚ, vnútroštátnej aj miestnej úrovni⁴¹. Väčšina Európanov si zároveň myslí, že účasť v európskych voľbách by bola vyššia, keby boli voliči lepšie informovaní o vplyve, ktorý má EÚ na ich každodenný život, a o voľbách do

³⁸ http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-16-3062_sk.htm.

³⁹ Eurobarometer o volebných právach z roku 2015.

⁴⁰ COM(2015) 206 final.

⁴¹ 87 % účastníkov týchto dialógov sa vyjadrilo, že vo voľbách do Európskeho parlamentu pôjdu voliť [správa Komisie, Dialógy s občanmi ako príspevok k rozvoju európskeho verejného priestoru, COM(2014) 173 final].

Európskeho parlamentu⁴². Komisia zintenzívni dialógy s občanmi a podnikne ďalšie kroky, aby svoje politiky vysvetlila občanom, ako zdôraznil predseda Komisie Jean-Claude Juncker vo svojej správe o stave Únie za rok 2016.

Motivovanie k účasti v európskych voľbách je spoločnou zodpovednosťou. Členské štáty by mali podporovať účasť na demokratickom živote lepším informovaním občanov o ich právach voliť v miestnych a európskych voľbách⁴³ a odstránením prekážok ich účasti⁴⁴. Okrem toho občania EÚ, najmä tí, ktorí volia v inej krajine, než je krajina ich štátnej príslušnosti, by uvítali postupy, ktoré by im ako cudzincom uľahčili účasť v týchto voľbách (napr. osobitné listy, online registrácia do zoznamu voličov, elektronické hlasovanie)⁴⁵. Takéto postupy by boli prospešné pre všetkých občanov EÚ.

V rámci príprav na európske voľby v roku 2019 usporiada Komisia v roku 2018 podujatie na vysokej úrovni o demokratickej účasti s osobitným dôrazom na podporu najlepších postupov na zvýšenie účasti mladých ľudí a zraniteľných a nedostatočne zastúpených skupín.

1.4. Posilnenie transparentnosti – cesta k demokratickejšej Únii

Komisia v nadväznosti na Lisabonskú zmluvu podnikla kroky na posilnenie transparentnosti a demokratickosti volieb do Európskeho parlamentu v roku 2014 vrátane podpory systému vedúcich kandidátov (*Spitzenkandidaten*)⁴⁶.

Voľby do Európskeho parlamentu v roku 2014 sa zásadne líšili od predchádzajúcich volieb tým, že sa vytvorilo jasné prepojenie medzi výsledkami volieb a voľbou predsedu Európskej komisie.

V novembri 2015 predstavil Európsky parlament legislatívnu iniciatívu týkajúcu sa volieb do Európskeho parlamentu⁴⁷, ktorej cieľom je ďalej posilňovať demokratický a nadnárodný rozmer európskych volieb a demokratickú legitimitu systému rozhodovania EÚ, napríklad zavedením zásady vedúcich kandidátov do volebného práva EÚ a väčším zviditeľňovaním európskych politických strán⁴⁸. Reforma volebného aktu je príležitosťou, aby sa Únia stala demokratickejšou.

Rozsah vyvodzovania demokratickej zodpovednosti voči Komisii sa rozšíri aj zrušením pravidiel, podľa ktorého sa komisári kandidujúci v európskych voľbách musia vzdať funkcie. Komisia preto 23. novembra 2016 navrhla Európskemu parlamentu aktualizovanie Rámcovej dohody o vzťahoch medzi Európskym parlamentom a Európskou komisiou z roku 2010⁴⁹.

⁴² Eurobarometer o volebných právach z roku 2015.

⁴³ Podľa Eurobarometra o občianstve EÚ z roku 2015 väčšina respondentov správne určila svoje volebné práva na európskej úrovni (67 %) a na miestnej úrovni (54 %). Hoci tieto čísla sú vyššie ako v roku 2007, úroveň povedomia o týchto právach od roku 2012 mierne poklesla.

⁴⁴ Pre nedostatočne zastúpené a/alebo zraniteľné skupiny, ako sú osoby so zdravotným postihnutím. Pozri aj štúdiu, ktorú vydala agentúra EÚ pre základné práva v októbri 2010 o práve na politickú účasť osôb s problémami s duševným zdravím a osôb s duševným postihnutím.

⁴⁵ Eurobarometer o volebných právach z roku 2015. Podľa verejnej konzultácie o občianstve EÚ z roku 2015 sa 21 % respondentov vyjadrilo, že majú problémy pri uplatňovaní svojich volebných práv, keď žijú v inej krajine EÚ.

⁴⁶ Odporúčanie Komisie 2013/142/EÚ o posilnení demokratického a účinného priebehu volieb do Európskeho parlamentu, Ú. v. EÚ L 79, 21.3.2013, s. 29 – 32, a správa s názvom Smerom k demokratickejším voľbám do Európskeho parlamentu [COM(2014) 196 final].

⁴⁷ Uznesenie Európskeho parlamentu z 11. novembra 2015 o reforme volebného zákona Európskej únie [P8_TA(2015)0395 – 2015/2035(INL)].

⁴⁸ O predmetnom návrhu sa v súčasnosti diskutuje v Rade.

⁴⁹ http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-3929_sk.htm.

Otvorený dialóg so všetkými zainteresovanými stranami a zvyšovanie povedomia pred európskymi voľbami bude vychádzať z nových prvkov volieb, ktoré boli zavedené v roku 2014.

V neposlednom rade a takisto v reakcii na požiadavku Európskeho parlamentu, aby sa preskúmalo používanie elektronického hlasovania⁵⁰, Komisia preskúma, ako môže využívanie nástrojov digitálnej spoločnosti prispieť k demokratickej diskusii a zlepšiť volebný proces a demokratickú účasť, a to aj v prípade migrujúcich občanov EÚ, mladých ľudí a nedostatočne zastúpených skupín⁵¹.

1.5. Cezhraničný prístup k politickým informáciám

Podľa respondentov, ktorí sa zapojili do verejnej konzultácie o občianstve EÚ v roku 2015, nedostatočný cezhraničný prístup k politickému spravodajstvu, najmä k mediálnym platformám v ostatných krajinách EÚ, a nedostatočné cezhraničné informovanie o politických otázkach, predstavuje problém. Občanom EÚ žijúcim v zahraničí to sťažuje sledovanie správ z ich krajiny štátnej príslušnosti a ostatným zas získavanie širšieho prehľadu o spravodajstve a politických diskusiách.

Slobodné médiá a prístup k väčšiemu počtu názorov v spoločnosti a v médiách sú nevyhnutným predpokladom fungujúcej demokracie. Komisia na svoje druhé výročné kolokvium o základných právach so zameraním na pluralitu médií a demokraciu prizvala kľúčové zainteresované strany, aby diskutovali o tom, ako podporiť politickú diskusiu o zásadných otázkach pre demokratické spoločnosti prostredníctvom pluralitného mediálneho prostredia. Výsledky ovplyvnia budúce opatrenia Komisie v tejto oblasti⁵².

Internet je v súčasnosti hlavným zdrojom politických informácií pre väčšinu občanov, najmä pre mladšie generácie⁵³. Európania pri presunoch z jednej krajiny do druhej takisto stále viac využívajú online obsahové služby. V záujme plnenia svojej stratégie digitálneho jednotného trhu⁵⁴ Komisia predložila návrh nariadenia, ktoré by občanom umožnilo cestovať v rámci EÚ s digitálnym obsahom, ktorý si zakúpili alebo na odber ktorého sa prihlásili doma⁵⁵.

1.6. Rastúca účasť migrujúcich občanov EÚ na politickom živote

Zatiaľ čo občania EÚ majú právo byť volení v miestnych voľbách v inom členskom štáte, v ktorom žijú, a to za rovnakých podmienok ako štátni príslušníci danej krajiny, niektoré funkcie v obecných výkonných orgánoch v niektorých krajinách EÚ môžu vykonávať iba ich vlastní štátni príslušníci. Názory občanov na to, či je to vhodné, sa vcelku rovnomerne rozchádzajú a Komisia sa touto otázkou bude zaoberať aj vo svojej nasledujúcej správe o miestnych voľbách⁵⁶.

⁵⁰ Prvá priebežná správa Komisie o vykonávaní pilotných projektov a prípravných akcií (2016).

⁵¹ Pozri <http://ec.europa.eu/research/participants/portal/desktop/en/opportunities/rec/topics/rec-rppi-evot-ag-2016.html>.

⁵² Výročné kolokvium o základných právach z roku 2016.

⁵³ Verejná konzultácia o občianstve EÚ z roku 2015.

⁵⁴ COM(2015) 192 final.

⁵⁵ COM(2015) 627 final.

⁵⁶ Viac ako osem z desiatich respondentov, ktorí sa v roku 2015 zapojili do verejnej konzultácie o občianstve EÚ, si myslí, že občania EÚ z iných krajín EÚ by mali mať možnosť stať sa členmi výkonného orgánu obce, zatiaľ čo názory respondentov, ktorí sa zapojili do Eurobarometra o volebných právach 2015, sa v tomto bode rôznili.

Keď sa občania presťahujú do inej krajiny EÚ, nezískavajú právo voliť v národných ani prezidentských voľbách⁵⁷. Navyše, občania niektorých krajín EÚ môžu byť v súčasnosti zbavení práva voliť v národných voľbách vo svojej domovskej krajine (odňatie volebného práva), pretože už určitý čas žijú v inej krajine EÚ⁵⁸. Občania by v dôsledku uplatňovania svojho práva na voľný pohyb nemali byť znevýhodňovaní. V roku 2014 Komisia⁵⁹ vyzvala príslušné členské štáty, aby svojim štátnym príslušníkom, ktorí využívajú svoje právo na voľný pohyb, ponechali ich právo voliť v národných voľbách, ak preukazujú trvalý záujem o politický život svojej krajiny. Komisia bude aj naďalej monitorovať vývoj v príslušných členských štátoch a zváži vhodné opatrenia na ich podnietenie k hľadaniu vyvážených riešení. Preskúma aj možnosti občanov EÚ z iných členských štátov, ktorí využili svoje právo na voľný pohyb, voliť v národných voľbách v krajine, v ktorej žijú.

Priority na roky 2017 – 2019: Podpora a posilňovanie účasti občanov na demokratickom živote EÚ

Komisia:

1. zintenzívni **dialógy s občanmi** a podnieti verejnú diskusiu s cieľom zlepšiť informovanosť verejnosti o vplyve EÚ na každodenný život občanov a podporovať výmenu názorov s občanmi;
2. v roku 2017 predloží správu o vykonávaní **právnych predpisov EÚ týkajúcich sa miestnych volieb**, aby zabezpečila, aby občania EÚ mohli účinne uplatňovať svoje právo voliť na miestnej úrovni;
3. v roku 2018 **bude presadzovať najlepšie postupy**, ktoré **pomáhajú občanom voliť a byť volení vo voľbách EÚ**, okrem iného aj postupy zamerané na zachovanie práva voliť po presťahovaní sa do iného členského štátu a na cezhraničný prístup k politickému spravodajstvu, s cieľom podporiť volebnú účasť a širokú demokratickú účasť s ohľadom na voľby do Európskeho parlamentu v roku 2019⁶⁰.

4. ZJEDNODUŠOVANIE KAŽDODENNÉHO ŽIVOTA OBČANOV EÚ

Odkedy bol pred 60 rokmi voľný pohyb prvýkrát zakotvený v zmluvách, je v Európe oveľa jednoduchšie žiť, pracovať, študovať v zahraničí a cestovať do zahraničia⁶¹. Viac ako 15 miliónov Európanov býva v inej krajine EÚ⁶². Voľný pohyb poskytuje občanom EÚ príležitosti cestovať, študovať, podnikáť, pracovať a žiť v iných krajinách EÚ. Prieskumy

⁵⁷ 64 % respondentov, ktorí sa zapojili do Eurobarometra o občianstve EÚ z roku 2015, má pocit, že občania by mali získať právo voliť v národných voľbách.

⁵⁸ 67 % respondentov, ktorí sa zapojili do Eurobarometra o občianstve EÚ z roku 2015, má pocit, že občania by nemali prísť o svoje právo voliť v národných voľbách vo svojej krajine pôvodu.

⁵⁹ Odporúčanie týkajúce sa dôsledkov odňatia volebného práva občanom Únie, ktorí uplatňujú svoje právo na voľný pohyb, 2014/53/EÚ, Ú. v. EÚ L 32, 1.2.2014, s. 34 – 35.

⁶⁰ Tieto najlepšie postupy sa budú týkať aj nástrojov elektronickej demokracie, pravidiel hlasovania na diaľku (napr. elektronické hlasovanie) a cezhraničného prístupu k politickým informáciám a budú zamerané na zvýšenie nízkej volebnej účasti.

⁶¹ Každodenného života väčšiny európskych občanov sa europeizácia dotkla viac, než sa vo všeobecnosti predpokladá. Napríklad viac ako 50 % občanov EÚ pravidelne „komunikuje prostredníctvom telefónu, internetu, poštou alebo e-mailom s rodinou a/alebo priateľmi v zahraničí“, „v priebehu posledných dvoch rokov navštívilo aspoň jeden ďalší členský štát EÚ“, „pozerať televíziu v inom ako materinskom jazyku“ alebo sa cítia byť „oboznámení s aspoň jednou ďalšou krajinou EÚ“ (projekt EUCROSS financovaný EÚ).

⁶² http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Migration_and_migrant_population_statistics.

ukazujú, že občania EÚ, najmä mladí ľudia, vnímajú voľný pohyb ako najväčší úspech EÚ⁶³. Vnímajú ho ako prínos pre seba osobne, ako aj pre hospodárstvo svojej krajiny⁶⁴.

Európania však pri sťahovaní sa do inej krajiny EÚ alebo živote v takejto krajine stále môžu narážať na problémy⁶⁵. Niektoré problémy sú právneho charakteru, iné procesného alebo technologického charakteru, často však môže pomerne malá zmena priniesť podstatné zlepšenie.

1.7. Odstraňovanie byrokracie a informovanie občanov

Respondenti, ktorí sa zapojili do verejnej konzultácie o občianstve EÚ v roku 2015, sa vyjadrili, že problémy, s ktorými sa stretli, sa väčšinou týkali zdĺhavých či nejasných administratívnych postupov, nedostatočných informácií a ťažkostí s prístupom k súkromným službám. Uviedli aj problémy pri komunikácii s verejnými orgánmi a so systémom zdravotnej starostlivosti⁶⁶. Na zjednodušenie uplatňovania práva voľného pohybu občanov EÚ je potrebné vynaložiť väčšie úsilie.

1.7.1. Informovanie a pomoc migrujúcim občanom EÚ

Pred prijatím rozhodnutia presťahovať sa do inej krajiny EÚ (alebo vrátiť sa do svojej krajiny po pobyte inde v EÚ) využíva väčšina Európanov na vyhľadanie informácií a pomoci, ktoré potrebujú, aby mohli napríklad pracovať, študovať, cestovať, žiť alebo odísť do dôchodku v inom členskom štáte, internet⁶⁷. V praxi sa tieto informácie online často ťažko hľadajú, sú neúplné, nezrozumiteľné, nepresné, neaktuálne alebo nedostupné a nie vždy zodpovedajú potrebám používateľov. Podľa väčšiny Európanov by bolo jednoduchšie usadiť sa v inej krajine EÚ a žiť v nej, keby orgány poskytovali informácie a poradenstvo prispôbené individuálnym potrebám prostredníctvom jednotných webových portálov a keby sa administratívne formality mohli vybaviť online. Nové nariadenie (EÚ) 2016/589 o sieti EURES už uľahčuje cezhraničnú komunikáciu uchádzačov o zamestnanie a zamestnávateľov⁶⁸. Formality by zjednodušila aj lepšia spolupráca medzi vnútroštátnymi orgánmi⁶⁹.

Komisia sa v stratégii jednotného digitálneho trhu zaviazala, že vytvorí používateľsky ústretový informačný systém pre občanov a podniky prostredníctvom rozšírenia a integrácie

⁶³ Štandardný Eurobarometer o občianstve EÚ z jesene roku 2016. „Voľný pohyb osôb, tovaru a služieb v rámci EÚ“ hodnotí 56 % respondentov ako najpozitívnejší výsledok EÚ. Na druhom mieste je „mier medzi členskými štátmi EÚ“. Aj 81 % Európanov je za „voľný pohyb občanov EÚ, ktorí môžu žiť, pracovať, študovať a podnikáť kdekoľvek v EÚ“. Väčšina respondentov podporuje voľný pohyb vo všetkých krajinách movement in all countries).

⁶⁴ Eurobarometer o občianstve EÚ z roku 2015. 71 % respondentov súhlasí s tvrdením, že voľný pohyb osôb v rámci EÚ je všeobecne prínosný pre hospodárstvo ich krajiny. Verejná konzultácia o občianstve EÚ z roku 2015: veľká väčšina respondentov sa domnieva, že sťahovanie sa do inej krajiny EÚ podporuje kultúrnu rozmanitosť, vzájomné porozumenie a prináša so sebou osobitné znalosti a zručnosti.

⁶⁵ Ako vyplynulo napríklad zo sťažností adresovaných sieti SOLVIT a portálu Vaša Európa.

⁶⁶ V roku 2014 sa drvivá väčšina problémov, ktorým občania využívajúci sieť SOLVIT čelili, týkala sociálneho zabezpečenia a voľného pohybu. Pozri http://ec.europa.eu/internal_market/scoreboard/performance_by_governance_tool/solvit/index_en.htm.

⁶⁷ 73 % respondentov, ktorí sa zapojili do verejnej konzultácie o občianstve EÚ z roku 2015, sa vyjadrilo, že hlavným zdrojom informácií, ktorý využili predtým, ako sa presťahovali do inej krajiny EÚ, boli webové sídla verejných orgánov danej krajiny vrátane regionálnych a miestnych orgánov.

⁶⁸ Nariadenie (EÚ) 2016/589 z 13. apríla 2016 o Európskej sieti služieb zamestnanosti (EURES), prístupe pracovníkov k službám v oblasti mobility a o ďalšej integrácii trhov práce, Ú. v. EÚ L 107, 22.4.2016, s. 1 – 28.

⁶⁹ Verejná konzultácia o občianstve EÚ z roku 2015 a verejná konzultácia o jednotnej digitálnej bráne z roku 2016.

európskych a národných portálov⁷⁰. Stratégia jednotného trhu podporila aj „jednotnú digitálnu bránu“, ktorej cieľom je poskytovať online „všetko, čo podnikatelia a občania potrebujú“ na to, aby podnikali cezhranične a/alebo cestovali, nakupovali, pracovali, študovali alebo bývali v inej krajine v rámci jednotného trhu EÚ. Brána bude vychádzať z existujúcich portálov, kontaktných miest⁷¹, asistenčných sietí a sietí na riešenie problémov s cieľom rozšíriť ich, zlepšiť ich a lepšie ich prepojiť a tým umožniť občanom a podnikom získať online prístup k vysokokvalitným, komplexným informáciám, účinným asistenčným službám, službám riešenia problémov a efektívnym postupom.

Súčasťou prepojeného digitálneho jednotného trhu je ďalší rozvoj a vytváranie bezproblémových, používateľsky ústretových služieb elektronickej verejnej správy zameraných na používateľa pre tých občanov, ktorí chcú študovať, pracovať, žiť a odísť do dôchodku, alebo si založiť a prevádzkovať podnik kdekoľvek v EÚ. Komisia skúma aj možnosť uplatňovania zásady „stačí len raz“ tak, aby občania a podniky nemuseli orgánom verejnej správy predkladať tie isté informácie viackrát⁷². Tým by sa väčšmi znížila administratívna záťaž pre občanov⁷³.

1.7.2. *Odstraňovanie byrokracie týkajúcej sa verejných listín občanov*

Keď chcú občania uzavrieť manželstvo alebo získať prácu v inej krajine EÚ, často musia podstúpiť nákladné a časovo náročné vybavovanie formalít. V záujme riešenia tohto problému prijala EÚ v júli 2016 nariadenie⁷⁴, ktoré malo skoncovať s touto byrokraciou a umožniť občanom ľahšie sa presunúť do inej krajiny EÚ. Keď krajiny EÚ zavedú všetky potrebné opatrenia⁷⁵, občania budú môcť predložiť v jednom členskom štáte verejné listiny (ako je rodný, sobášny list či úmrtný list) vystavené v inom členskom štáte bez toho, aby museli získať pečiatku („apostilu“) na preukázanie pravosti svojich listín. Navyše vďaka využívaniu viacjazyčných štandardných formulárov, ktoré Komisia v spolupráci s členskými štátmi dokončí v roku 2017, občania už nebudú vždy musieť predkladať preklady svojich verejných listín.

1.7.3. *Odstraňovanie byrokracie v oblasti rodinného práva*

S rastúcim počtom medzinárodných rodín v EÚ⁷⁶ sa zvyšuje aj pravdepodobnosť cezhraničných sporov v rodinných veciach. Nepříjemnosti spôsobené rozvodom, rozlukou alebo úmrtím môžu často zhoršiť zložité otázky rodinného práva, ktoré v takejto situácii vzniknú v súvislosti s majetkom a rodičovskými právami a povinnosťami. Cezhraničné riešenie týchto problémov môže byť ešte zložitejšie a mimoriadne komplikuje život občanov EÚ. Na odstránenie byrokracie a zabezpečenie právnej istoty pre medzinárodné rodiny

⁷⁰ COM(2015) 0192 final.

⁷¹ Ako je Vaša Európa, jednotné kontaktné miesta, kontaktné miesta pre výrobky a kontaktné miesta pre stavebné výrobky.

⁷² Akčný plán EÚ pre elektronickej verejnej správy na roky 2016 – 2020 zahŕňa opatrenia na uplatňovanie zásady „stačí len raz“ [COM(2016)0179 final]. Pozri aj nariadenie (EÚ) č. 910/2014 z 23. júla 2014 o elektronickej identifikácii a dôveryhodných službách pre elektronickej transakcie na vnútornom trhu, Ú. v. EÚ L 257, 28.8.2014, s. 73 – 114.

⁷³ Orgány verejnej správy v 48 % prípadov len opätovne používajú informácie o občanoch alebo spoločnostiach, ktoré už majú k dispozícii, bez toho, aby o ne znovu žiadali.

⁷⁴ Nariadenie (EÚ) 2016/1191 zo 6. júla 2016 o podporovaní voľného pohybu občanov prostredníctvom zjednodušenia požiadaviek na predkladanie určitých verejných listín v Európskej únii, Ú. v. EÚ L 200, 26.7.2016, s. 1 – 136.

⁷⁵ Majú na to dva a pol roka od nadobudnutia účinnosti nariadenia 15. augusta 2016.

⁷⁶ Odhadovaný počet medzinárodných rodín (16 miliónov) rastie.

prechádzajúce zložitým obdobím sa podnikli významné kroky a prijali sa nové návrhy na ochranu detí v cezhraničných rodinných sporoch.

Pravidlá medzinárodného dedičského konania⁷⁷ pomáhajú medzinárodným rodinám určiť, ktorý súd bude príslušný a ktorý právny poriadok sa na ich dedičské konanie bude vzťahovať, napríklad keď zosnulý žil v krajine EÚ, ktorá nebola jeho krajinou pôvodu, alebo mal dedičov alebo majetok v rôznych krajinách EÚ. Občanom pomôže „európske osvedčenie o dedičstve“, ktoré dedičom, legatárom, vykonávateľom závetu a správcom pozostalosti umožní preukázať ich stav a uplatňovať si práva a právomoci v celej EÚ. S cieľom riešiť pretrvávajúce nedostatky v prípade medzinárodných párov, ktoré sa ocitnú v nejasnej právnej situácii v prípade rozvodu alebo úmrtia partnera, majú medzinárodným párom – či už zosobášeným alebo žijúcim v registrovanom partnerstve – dve nariadenia prijaté v júni 2016⁷⁸ pomôcť spravovať ich majetok a rozdeliť ho v prípade rozvodu alebo úmrtia partnera⁷⁹.

V júni 2016 Komisia s cieľom zlepšiť fungovanie existujúcich predpisov týkajúcich sa vecí rodičovských práv a povinností, ako je zverenie dieťaťa do osobnej starostlivosti, práva na návštevy a únosy detí ich rodičmi, navrhla nové zjednodušené pravidlá, ktoré priamo pomôžu mnohým rodinám s deťmi⁸⁰. Po prijatí týchto nových pravidiel sa urýchlili konanie a minimalizujú neprijemnosti a neistota so zreteľom na najlepší záujem dieťaťa. Komisia bude v rámci tohto procesu naďalej podporovať pristúpenie tretích štátov k Haagskemu dohovoru z roku 1980 o občianskoprávných aspektoch medzinárodných únosov detí s cieľom chrániť dieťa pred škodlivými účinkami únosu ich rodičmi.

1.8. Zjednodušenie cestovania, života a práce pre občanov v celej EÚ

Väčšina Európanov sa sťahuje do inej krajiny EÚ, pretože tam chcú študovať alebo pracovať⁸¹. Čoraz viac mladých ľudí v Európe je otvorených zlepšovaniu svojich zručností a kompetencií prostredníctvom štúdia, odbornej prípravy alebo dobrovoľníckej činnosti v inej krajine EÚ, či už počas štúdia alebo na začiatku svojej profesionálnej kariéry. Európania sa do značnej miery domnievajú, že skúsenosti z cezhraničnej odbornej prípravy, vzdelávania a dobrovoľníckej činnosti im pomôžu zlepšiť ich potenciál a možnosti pracovného uplatnenia⁸².

1.8.1. Zlepšovanie príležitostí pre študentov, štážistov, učiteľov a ďalších pracovníkov

Činnosti vykonané v roku 2016 zamerané na zavedenie nového programu v oblasti zručností pre Európu v členských štátoch podporia rozvoj zručností, ich prispôsobovanie a zlepšenie uznávania kvalifikácií: to prispeje k odstráneniu prekážok pre pracovníkov, študentov

⁷⁷ Nariadenie (EÚ) č. 650/2012 zo 4. júla 2012 o právomoci, rozhodnom práve, uznávaní a výkone rozhodnutí a prijatí a výkone verejných listín v dedičských veciach a o zavedení európskeho osvedčenia o dedičstve, Ú. v. EÚ L 201, 27.7.2012, s.107 – 134.

⁷⁸ Nariadenie Rady (EÚ) 2016/1103 z 24. júna 2016, ktorým sa vykonáva posilnená spolupráca v oblasti právomoci, rozhodného práva a uznávania a výkonu rozhodnutí vo veciach majetkových režimov manželov, Ú. v. EÚ L 183, 8.7.2016, s. 1 – 29; a nariadenie Rady (EÚ) 2016/1104 z 24. júna 2016, ktorým sa vykonáva posilnená spolupráca v oblasti právomoci, rozhodného práva a uznávania a výkonu rozhodnutí vo veciach majetkových dôsledkov registrovaných partnerstiev, Ú. v. EÚ L 183, 8.7.2016, s. 30 – 56.

⁷⁹ Podľa nariadení majú členské štáty 30 mesiacov, aby zaviedli všetky potrebné opatrenia, na základe ktorých budú môcť medzinárodné páry využívať výhody, ktoré im z nariadení vyplývajú.

⁸⁰ COM(2016) 411 final.

⁸¹ Podľa verejnej konzultácie o občianstve EÚ z roku 2015 sa väčšina respondentov presťahovala do inej krajiny EÚ z pracovných dôvodov (66 %). Podobný počet respondentov (64 %) sa presťahoval do inej krajiny EÚ na účely štúdia alebo dobrovoľníckej činnosti.

⁸² Verejná konzultácia o občianstve EÚ z roku 2015.

a stážistov v EÚ. Z verejných konzultácií vyplynulo, že podľa Európanov by platforma s ponukami cezhraničných stáží alebo učňovskej prípravy ďalej pomohla mladým ľuďom, ktorí hľadajú príležitosti mimo zamestnania (alebo pred zamestnaním). Mobilita učiteľov cez hranice môže byť prínosná pre študentov i učiteľov, ktorí by sa so svojimi kolegami mohli podeliť o osvedčené postupy. Ďalším spôsobom, ako pomôcť študentom, je dať im možnosť zúčastňovať sa na seminároch s pracovníkmi pozvanými zo spoločností z iných krajín⁸³.

„School Education Gateway“ (Brána školského vzdelávania) je online platforma, ktorej cieľom je spojiť učiteľov a ďalších pedagógov z rôznych krajín a poskytnúť im príležitosť vymieňať si poznatky o rôznych politikách a postupoch a rozvíjať sa ako odborná komunita. „Teacher Academy“ (Učiteľská akadémia) pedagógom ponúka online kurzy prispôbolené na mieru, ktoré poskytujú zásadné predpoklady na rozvíjanie pedagogických prístupov v celej Európe. Portál „Open Education Europe“ (Európa otvoreného vzdelávania) dopĺňa tieto platformy, pričom jeho obsah a diskusie sú zamerané na potenciál digitálnych technológií a materiálov na zlepšenie výučby a vzdelávania. Cieľom je poskytnúť priestor na diskusiu, učenie, výmenu poznatkov, kladenie otázok a hľadanie inšpirácie.

Ďalšou oblasťou, v ktorej modernizované pravidlá prinesú občanom EÚ lepšie príležitosti, je odborná kvalifikácia⁸⁴. Najmenej 21 % pracovnej sily v EÚ (50 miliónov ľudí) vykonáva regulované povolanie⁸⁵. V roku 2014 bola vyše 20 000 osobám s odbornou kvalifikáciou z členského štátu EÚ ich odborná kvalifikácia uznaná v inej krajine EÚ. Okrem toho odborníci v piatich povolaniach⁸⁶ môžu vďaka prvému celoeurópskemu elektronickému postupu uznávania odborných kvalifikácií (európsky profesijný preukaz) od januára 2016 vykonávať svoje povolanie v iných krajinách EÚ voľnejšie. Vďaka preukazu sú postupy uznávania odbornej kvalifikácie v iných krajinách EÚ jednoduchšie.

1.8.2. *Ďalšie zjednodušovanie života a cestovania v EÚ*

Keď občania, ktorí pracovali v niekoľkých krajinách EÚ, idú do dôchodku a chcú sa oboznámiť so svojim nárokom na dôchodok alebo keď pracovníci dostávajú plat a dávky v iných krajinách EÚ, do tohto procesu môže byť zapojených niekoľko verejných orgánov v tej istej krajine i v zahraničí, čo si vyžaduje koordináciu s cieľom určiť, ktoré pravidlá sa na dotknutú osobu budú vzťahovať. V záujme uľahčenia koordinácie a predchádzania podvodom Komisia už spolupracuje s členskými štátmi na umožnení úplnej cezhraničnej elektronickej výmeny informácií medzi orgánmi **sociálneho zabezpečenia**⁸⁷.

Bankové účty sú nevyhnutnosťou pre všetkých občanov, keďže im umožňujú dostávať mzdu, dôchodky a príspevky, ako aj platiť účty. Niektorí občania, napríklad študenti alebo krátkodobí pracovníci, sa stretávajú s problémami pri otvorení bankového účtu v inej krajine EÚ. Od 18. septembra 2016 majú všetci občania EÚ právo otvoriť si **základný bankový účet**⁸⁸, aj keď nežijú v krajine EÚ, kde sa banka nachádza, a to bez ohľadu na svoju finančnú

⁸³ *Tamže*.

⁸⁴ Smernica 2013/55/EÚ z 20. novembra 2013, ktorou sa mení smernica 2005/36/ES o uznávaní odborných kvalifikácií a nariadenie (EÚ) č. 1024/2012 o administratívnej spolupráci prostredníctvom informačného systému o vnútornom trhu, Ú. v. EÚ L 354, 28.12.2013, s. 132 – 170.

⁸⁵ http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/themes/2015/regulated_professions_20151126.pdf.

⁸⁶ Zdravotné sestry zodpovedné za všeobecnú starostlivosť, fyzioterapeuti, farmaceuti, realitní agenti a horskí vodcovia.

⁸⁷ V rámci projektu elektronickej výmeny informácií o sociálnom zabezpečení zameraného na vývoj IT systému, ktorý umožní tieto výmeny.

⁸⁸ Smernica 2014/92/EÚ z 23. júla 2014 o porovnateľnosti poplatkov za platobné účty, o presune platobných účtov a o prístupe k platobným účtom so základnými funkciami, Ú. v. EÚ L 214, 28.8.2014, s. 214 – 246.

situáciu⁸⁹. Napriek značnému pokroku, ktorý sa dosiahol v posledných rokoch, je ešte potrebné vynaložiť ďalšie úsilie, kým sa finančné služby, ako je poistenie, hypotéky a úvery, ktoré takisto zohrávajú dôležitú úlohu v každodennom živote občanov EÚ, budú môcť bez problémov kupovať a predávať cez hranice EÚ⁹⁰. Navrhne sa akčný plán o retailových finančných službách, ktorý má občanom priniesť kvalitnejšie produkty a väčší výber bez ohľadu na vek, zručnosti a krajinu pobytu.

Právne predpisy EÚ pomáhajú občanom s využívaním a preplácaním lekárskej starostlivosti v inej krajine EÚ. Pre pacientov znamenajú právne predpisy EÚ väčší výber zdravotnej starostlivosti, viac informácií a ľahšie cezhraničné uznávanie lekárskeho predpisu. Informovanosť občanov o ich právach na výber **zdravotnej starostlivosti** v inej krajine EÚ zostáva na nízkej úrovni⁹¹. Menej ako dvaja z desiatich občanov majú pocit, že sú o svojich právach v tejto oblasti informovaní⁹². Komisia preto úzko spolupracuje s členskými štátmi a ich národnými kontaktnými miestami s cieľom zvýšiť povedomie o práve občanov na cezhraničnú zdravotnú starostlivosť.

V roku 2014 uskutočnili Európania 214 miliónov cezhraničných ciest do iných krajín EÚ. Mnoho občanov EÚ **cestuje** za prácou alebo dochádza medzi krajinami EÚ. Informácie o multimodálnom cestovaní na celom území EÚ by občanom EÚ pomohli si takéto cesty naplánovať. V súčasnosti je multimodálne cestovanie naprieč Európou komplikované a časovo náročné, najmä v porovnaní s cestovaním autom. Pri plánovaní cesty z jedného bodu do druhého je potrebné skombinovať množstvo cestovných informačných služieb a cestujúci nie sú vždy schopní účinne vyriešiť narušenia dopravy, keď k nim dôjde. Informácie o multimodálnom cestovaní by v ideálnom prípade mali cestujúcim poskytovať širokú škálu možností cestovania a umožniť im vybrať si cestu, ktorá je napríklad najrýchlejšia a najlacnejšia, najšetrnejšia k životnému prostrediu alebo najprístupnejšia pre osoby so zníženou pohyblivosťou, a získať odškodnenie v prípade oneskorenia.

Ochranu občanov EÚ zabezpečuje celý rad **práv cestujúcich** bez ohľadu na to, či cestujú lietadlom, vlakom, loďou, autobusom alebo diaľkovým autobusom, ale pre osoby so zníženou pohyblivosťou a/alebo zdravotným postihnutím je cestovanie často oveľa náročnejšie. Podľa väčšiny Európanov by EÚ mala pomáhať zabezpečiť alebo podporovať prístupnosť dopravnej infraštruktúry, ako sú letiská, železničné a autobusové stanice, a informácie o prístupnosti by sa mali poskytovať napríklad na webových sídlach spoločností. Hodnotenie Komisie⁹³ týkajúce sa existujúcich právnych predpisov EÚ o právach cestujúcich v železničnej preprave poukázalo na konkrétne oblasti, ktoré možno zlepšiť, a pretrvávajúce obavy, pokiaľ ide o ustanovenia aj uplatňovanie legislatívy. Komisia preto zvažuje možnosti, ako daný stav zlepšiť.

⁸⁹ S problémami s prístupom k bankovým službám sa môžu stretávať aj osoby so zdravotným postihnutím. Cieľom návrhu Európskeho aktu o prístupnosti, ktorý Komisia predložila v roku 2015, je zlepšiť dostupnosť produktov a služieb prostredníctvom harmonizácie požiadaviek v EÚ [COM(2015) 0615 final].

⁹⁰ Zelená kniha o retailových finančných službách [COM(2015) 630 final].

⁹¹ COM(2015) 421 final.

⁹² A iba jedna osoba z desiatich si je vedomá, že na účely poskytovania informácií pacientom o ich právach a o otázkach kvality a bezpečnosti boli vytvorené národné kontaktné miesta.

⁹³ COM(2013) 587 final.

Priority na roky 2017 – 2019: Zjednodušenie cestovania, života a práce pre občanov v celej EÚ

Komisia:

1. predloží návrh na vytvorenie „**jednotnej digitálnej brány**“, aby občanom poskytla jednoduchý online prístup k informačným, asistenčným službám a službám riešenia problémov a možnosť vykonať administratívne postupy v cezhraničných situáciách online prepojením relevantného obsahu na úrovni EÚ a na vnútroštátnej úrovni so službami, a to bezproblémovým a používateľsky ústretovým spôsobom, ktorý je zameraný na používateľa. Okrem toho posúdi odstraňovanie byrokracie vo vnútroštátnych orgánoch verejnej správy, v súlade s ktorým majú občania a podniky predkladať svoje údaje len raz;
2. ďalej uľahčí a podporí **multimodálne cestovanie na celom území EÚ** s cieľom zefektívniť mobilitu občanov EÚ a zabezpečiť, aby bola používateľsky ústretová, a to prostredníctvom špecifikácie informačných služieb o multimodálnom cestovaní na celom území EÚ a zlepšenia interoperability a kompatibility systémov a služieb.

5. POSILNENIE BEZPEČNOSTI A PRESADZOVANIE ROVNOSTI

1.9. Boj proti bezpečnostným hrozbám a ochrana občanov

Európa čelí komplexným, často cezhraničným, bezpečnostným hrozbám a veľká väčšina Európanov sa domnieva, že ich riešenie si vyžaduje viac spoločných krokov na úrovni EÚ⁹⁴. Voľný pohyb v rámci EÚ, ktorý občania EÚ oceňujú, si vyžaduje aj opatrenia na zabezpečenie vonkajších hraníc a na boj proti trestnej činnosti a jej prevenciu. Schengenský priestor okrem toho umožnil prekračovanie vnútorných hraníc bez kontrol osôb, čo viedlo k ľahšej a častejšej interakcii medzi občanmi EÚ. V posledných rokoch však výzva, ktorú predstavuje udržiavanie bezpečnosti v otvorenej Európe, prešla obrovskou skúškou.

1.9.1. *Boj proti bezpečnostným hrozbám v oblasti spravodlivosti a základných práv založený na vzájomnej dôvere*

Vykonávanie európskeho programu v oblasti bezpečnosti,⁹⁵ vytvorenie účinnej a autentickej bezpečnostnej únie EÚ⁹⁶ a zvýšená ochrana vonkajších hraníc EÚ môže predstavovať primeranú, realistickú a skutočnú odpoveď na obavy občanov týkajúce sa bezpečnosti pri plnom rešpektovaní európskych hodnôt a základných práv a slobôd.

Európska komisia už zaviedla a navrhne ďalšie iniciatívy na podporu zlepšovania, modernizácie a interoperability bezpečnostného rámca Európy [**Európsky informačný systém registrov trestov (ECRIS)**⁹⁷, **európsky systém pre cestovné informácie a povolenia (ETIAS)**⁹⁸, nedovolené obchodovanie so strelnými zbraňami, aktualizácie schengenského informačného systému – SIS, poskytovanie záznamov o cestujúcich

⁹⁴ Vnímanie a očakávania, boj proti terorizmu a radikalizácii, osobitný Eurobarometer Európskeho parlamentu o Európanoch v roku 2016 (jún 2016).

⁹⁵ COM(2015) 185 final.

⁹⁶ Napĺňanie Európskeho programu v oblasti bezpečnosti s cieľom bojovať proti terorizmu a pripraviť pôdu pre účinnú a skutočnú bezpečnostnú úniu, COM(2016) 230 final.

⁹⁷ COM(2016) 7 final.

⁹⁸ COM(2016) 731 final.

(Passenger Name Recognition – PNR)]. Tieto iniciatívy sú zamerané na zaistenie bezpečnosti občanov, a to prostredníctvom posilnenia dôvery medzi príslušnými aktérmi v Únii, posilnenia operačnej cezhraničnej spolupráce medzi vnútroštátnymi orgánmi presadzovania práva a umožnením lepšej a inteligentnejšej výmeny a využívania informácií a poznatkov na všetkých úrovniach s cieľom reagovať na hrozbu terorizmu.

V decembri 2016 prijala Komisia **akčný plán v oblasti zabezpečenia dokladov**⁹⁹, v ktorom sa stanovujú osobitné opatrenia na zlepšenie zabezpečenia cestovných dokladov. Jedno z opatrení súvisí s podvodom a falšovaním **národných preukazov totožnosti**, ktoré vydávajú členské štáty, a **dokladov o pobyte** občanov EÚ s bydliskom v inom členskom štáte a ich rodinných príslušníkov. Občania EÚ a ich rodinní príslušníci, ktorí žijú alebo cestujú v rámci EÚ, sa môžu skutočne stretnúť s problémami aj v súvislosti s používaním týchto dokladov¹⁰⁰. V súčasnosti existuje široká škála takýchto preukazov a dokladov, pričom ich úrovne zabezpečenia sa výrazne líšia, čo občanom spôsobuje praktické problémy. Preukazy totožnosti a doklady o pobyte, ktoré sú ľahko rozpoznateľné a bezpečnejšie, by občanom uľahčili uplatňovanie ich práv vyplývajúcich z občianstva EÚ. Verejné orgány vrátane pohraničných orgánov a podniky (ako sú obchody, banky, verejné služby atď.) by tieto doklady ľahšie prijímali. Zároveň by sa obmedzilo riziko podvodu a falšovania. V súvislosti s tým Komisia v súčasnosti posudzuje rôzne politické možnosti vrátane prípadnej harmonizácie bezpečnostných prvkov, aby pomohla napraviť praktické problémy, s ktorými sa občania stretávajú, a uľahčila tak ich voľný pohyb¹⁰¹.

1.9.2. Ochrana občanov EÚ v zahraničí

Krízy a jednotlivé mimoriadne udalosti v zahraničí môžu pre občanov, ktorí sú mimo bezprostredného dosahu svojich domovských orgánov, znamenať určité riziko a ťažkosti. Nárok na konzulárnu ochranu EÚ¹⁰² je ďalšou neoceniteľnou ďalšou zárukou pre občanov EÚ, ktorí potrebujú pomoc v krajine mimo EÚ, kde ich domovská krajina nemá zastúpenie. V nadväznosti na návrh Komisie z roku 2011 bola 20. apríla 2015 prijatá smernica¹⁰³ s cieľom objasniť, kedy a ako môžu občania EÚ dostať pomoc a ako by krajiny EÚ mali vykonávať koordináciu a spolupracovať medzi sebou a s Úniou, aby zabezpečili účinnú ochranu nezastúpených občanov EÚ. Členské štáty musia tieto pravidlá zaviesť do mája 2018. Komisia podporuje členské štáty v ich úsilí o zabezpečenie správnej a včasnej transpozície smernice. Zároveň naďalej rokuje o doložkách o súhlase a začleňuje ich do dvojstranných dohôd s radom tretích krajín s cieľom zabezpečiť súhlas týchto krajín s tým, aby zastúpené krajiny EÚ poskytovali pomoc nezastúpeným štátnym príslušníkom iných krajín EÚ.

Konzulárna ochrana zahŕňa pomoc v prípade zatknutia alebo zaistenia alebo v prípade vážnej nehody alebo choroby. Keď sa však občania EÚ nachádzajú mimo územia EÚ, najčastejšie potrebujú pomoc v prípade odcudzenia, straty, zničenia alebo dočasnej nedostupnosti ich cestovného pasu. V takej situácii potrebujú náhradný cestovný doklad, aby mohli cestovať domov¹⁰⁴. Existujúce pravidlá na úrovni EÚ, v ktorých sa stanovil spoločný formát takýchto

⁹⁹ COM(2016) 790 final.

¹⁰⁰ Správa o občianstve EÚ za rok 2013.

¹⁰¹ Posilnenie bezpečnosti vo svete mobility: lepšia výmena informácií v boji proti terorizmu a lepšie chránené vonkajšie hranice [COM(2016) 602 final] a COM(2016) 790 final.

¹⁰² Ktorý sa zaručuje v článku 20 ods. 2 písm. c) a článku 23 ods. 2 ZFEÚ.

¹⁰³ Smernica 2015/637 o opatreniach koordinácie a spolupráce na uľahčenie konzulárnej ochrany nezastúpených občanov Únie v tretích krajinách a o zrušení rozhodnutia 95/553/ES, Ú. v. EÚ L 106, 24.4.2015, s. 1 – 13.

¹⁰⁴ Vystavovanie náhradných cestovných dokladov je v praxi najčastejšia forma pomoci členských štátov nezastúpeným občanom EÚ (viac ako 60 % všetkých prípadov).

náhradných cestovných dokladov, sú z roku 1996¹⁰⁵ a je potrebné ich aktualizovať¹⁰⁶. Niektoré členské štáty nepoužívajú spoločný formát pre obavy súvisiace s bezpečnosťou. Komisia preskúma možnosti modernizácie **pravidiel týkajúcich náhradných cestovných dokladov pre nezastúpených občanov EÚ** vrátane bezpečnostných prvkov spoločného formátu náhradného cestovného dokladu EÚ s cieľom zaručiť, aby si občania mohli účinne uplatniť právo na konzulárnu ochranu.

Občania EÚ a ich rodinní príslušníci, ktorí nie sú občanmi EÚ, sa takisto môžu ocitnúť v situácii, že pri cestovaní v rámci EÚ nemajú zastúpenie a potrebujú pomoc od orgánov inej krajiny EÚ. Na tieto okolnosti sa smernica v súčasnosti nevzťahuje a Komisia preto posúdi situáciu **nezastúpených občanov EÚ v tiesni v rámci EÚ** a určí, či sú potrebné nejaké opatrenia na zabezpečenie ich ochrany¹⁰⁷.

1.10. Ochrana všetkých občanov a presadzovanie rovnosti a nediskriminácie

1.10.1. Ochrana a podpora obetí a svedkov

Milióny ľudí v EÚ sa každý rok stanú obeťami trestnej činnosti. Sú zavedené právne predpisy EÚ, ktoré majú zabezpečiť, aby všetky obete všetkých trestných činov mali základné práva bez ohľadu na to, kde v EÚ bol trestný čin spáchaný alebo kde prebieha trestné konanie. Občania EÚ majú dnes **lepší prístup k spravodlivosti**, keďže Európsky parlament a Rada prijali právne predpisy týkajúce sa prezumpcie neviny, záruk pre deti a právnej pomoci v trestnom konaní. Komisia bude situáciu naďalej monitorovať, aby zabezpečila, že pravidlá EÚ, najmä smernica o právach obetí z roku 2012¹⁰⁸ a smernica o boji proti obchodovaniu s ľuďmi z roku 2011¹⁰⁹, sa vykonávajú správne a obete sa v praxi môžu plne spoľahnúť na svoje práva.

Pokiaľ ide konkrétne o násilie páchané na ženách, takmer všetci Európania (96 %) si myslia, že domáce násilie na ženách je neprijateľné¹¹⁰, ale stále k nemu dochádza často. Komisia začína rok cielených opatrení zameraných na plnenie svojho záväzku, ktorým je odstránenie všetkých foriem násilia na ženách a dievčatách a zmenšenie rodových rozdielov¹¹¹. Jej cieľom je prepojiť všetko úsilie v celej EÚ a zapojiť všetky zainteresované strany – členské štáty, príslušných odborníkov a mimovládne organizácie – do spoločného boja proti násiliu na ženách. Komisia pracuje aj na pristúpení Únie k Dohovoru Rady Európy o predchádzaní násiliu na ženách a domácejmu násiliu a o boji proti nemu („Istanbulský dohovor“).

¹⁰⁵ Rozhodnutie zástupcov vlád členských štátov zasadajúcich v Rade z 25. júna 1996; Ú. v. EÚ L 168, 6.7.1996, s. 4 – 11.

¹⁰⁶ Aj vzhľadom na nadobudnutie účinnosti článku 23 ods. 2 ZFEÚ a smernice 2015/637/EÚ.

¹⁰⁷ Pravidlá EÚ týkajúce sa konzulárnej ochrany [článok 20 ods. 2 písm. c) a článok 23 ZFEÚ a smernica (EÚ) 2015/637] sa uplatňujú len mimo územia EÚ.

¹⁰⁸ Smernica 2012/29/EÚ, ktorou sa stanovujú minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí trestných činov a ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2001/220/SVV, Ú. v. EÚ L 315, 14.11.2012, s. 57 – 73.

¹⁰⁹ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2011/36/EÚ z 5. apríla 2011 o prevencii obchodovania s ľuďmi a boji proti nemu a o ochrane obetí obchodovania, ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2002/629/SVV, Ú. v. EÚ L 101, 15.4.2011, s. 1 – 11.

¹¹⁰ Osobitný Eurobarometer 449 – Rodovo motivované násilie – november 2016.

¹¹¹ http://europa.eu/rapid/press-release_STATEMENT-16-3945_sk.htm.

1.10.2. Presadzovanie rovnosti a nediskriminácie

Napriek úsiliu o odstránenie diskriminácie od roku 2012 jednoznačne stúpol počet Európanov, ktorí tvrdia, že sa stretli s nejakou formou diskriminácie alebo obťažovania¹¹². V záujme odstránenia nedostatkov v ochrane pred diskrimináciou, a to aj na základe veku, náboženstva alebo viery, zdravotného postihnutia alebo sexuálnej orientácie, ako aj zabezpečenia rovnakých podmienok, pokiaľ ide o rovnosť, v celej Únii je nevyhnutné uzavrieť rokovania o navrhovanej horizontálnej antidiskriminačnej smernici¹¹³.

Vďaka práci na všetkých úrovniach pomohli politiky EÚ v oblasti **rodovej rovnosti** zmeniť životy mnohých občanov Únie k lepšiemu¹¹⁴. V niektorých oblastiach však stále existuje priestor na zlepšenie, napríklad pokiaľ ide o mzdy. Strategický záväzok v oblasti rodovej rovnosti na roky 2016 – 2019 prijatý v decembri 2015 poskytuje komplexný pohľad na úsilie všetkých strán o posilnenie rovnosti medzi ženami a mužmi¹¹⁵. Komisia sa takisto každý rok snaží výrazne zviditeľniť potrebu riešiť rodové rozdiely v rámci európskeho semestra¹¹⁶. Kľúčovú úlohu v tejto súvislosti zohrávajú aj fondy EÚ. Odhaduje sa, že v rokoch 2014 až 2020 sa na opatrenia na podporu rodovej rovnosti vynaloží približne 5,85 miliardy EUR.

Komisia sa vo svojom pracovnom programe na rok 2017¹¹⁷ zaviazala, že vypracuje návrh piliera sociálnych práv a predloží súvisiace iniciatívy, napríklad s cieľom riešiť výzvy týkajúce sa rovnováhy medzi pracovným a súkromným životom, ktorým čelia pracujúce rodiny¹¹⁸.

Presadzovanie **rovnosti a nediskriminácie lesbičiek, gejev, bisexuálnych, transrodových a intersexuálnych osôb (LGBTI)** je ďalšia oblasť, v ktorej sa Komisia zaviazala konať¹¹⁹. S cieľom posilniť rovnosť LGBTI osôb v Európe predložila zoznam opatrení, ktoré sa majú realizovať v rokoch 2016 – 2019 vo všetkých oblastiach politiky, ktoré sú relevantné pre LGBTI osoby: nediskriminácia, vzdelávanie, zamestnanosť, zdravie, azyl, nenávisťné prejavy/trestné činy páchané z nenávisťi, rozširovanie a zahraničná politika.

Komisia zároveň znova vyzýva k snahe o zlepšenie hospodárskej a sociálnej **integrácie Rómov** v EÚ. V rámci dialógu o stratégii Európa 2020¹²⁰ Európska komisia zdôrazňuje, že je

¹¹² Osobitný Eurobarometer 437 – Diskriminácia v EÚ v roku 2015 – október 2015.

¹¹³ COM(2008) 426 final.

¹¹⁴ Pre Európanov je táto otázka veľmi dôležitá. 76 % z nich si myslí, že boj proti rodovým rozdielom by mal byť prioritou – Osobitný Eurobarometer 428 – rodová rovnosť – marec 2015.

¹¹⁵ SWD(2015) 278 final.

¹¹⁶ V nedávno prijatom ročnom prieskume rastu sa kladie veľký dôraz na rodové rozdiely v zamestnanosti a mzdách, pričom tieto problémy sa často spomínali aj v tohtoročných správach o krajinách a odporúčaníach pre jednotlivé krajiny v rámci európskeho semestra.

¹¹⁷ COM(2016) 710 final.

¹¹⁸ Vplyv rodičovstva na zamestnanosť stále zasahuje ženy v oveľa väčšej miere ako mužov, pričom mnohé ženy, najmä matky, sú zamestnané na pracovných pozíciách, na ktoré majú príliš vysokú kvalifikáciu, alebo nie sú zamestnané vôbec. Podľa štatistických údajov Eurostatu bola účasť žien na trhu práce v roku 2014 na úrovni 63,5 %, čo je o 11,5 % menej, ako je cieľ stratégie Európa 2020 stanovený v oblasti celkovej miery zamestnanosti na úrovni 75 % pre mužov aj ženy.

¹¹⁹ Údaje o nedostatočnom prijatí tejto skupiny v spoločnosti sú alarmujúce [65 % respondentov by nemalo problém s gejom, lesbičkou alebo bisexuálom na najvyššej volenej politickej pozícii (54 % by to neprekážalo, 11 % na tom nezáleží); 21 % sa vyjadrilo, že by s tým problém malo] http://ec.europa.eu/justice/discrimination/files/thematic_factsheet_lgbt_en.pdf.

¹²⁰ http://ec.europa.eu/europe2020/index_sk.htm.

potrebné vynaložiť ďalšie úsilie na dosiahnutie začlenenia Rómov a že európske inštitúcie a každý členský štát nesú spoločnú zodpovednosť za dosiahnutie tohto cieľa¹²¹.

Nízku alebo nulovú prístupnosť tovaru a služieb pre osoby so zdravotným postihnutím a starších ľudí väčšina Európanov takisto vníma ako formu diskriminácie¹²². Vo svete, ktorý sa každý deň stále viac digitalizuje¹²³, je zlepšenie **prepojenia** pre všetkých občanov EÚ kľúčovou prioritou Komisie v rámci digitálnej agendy do roku 2020 a stratégie jednotného digitálneho trhu. Je dôležité, aby boli s online službami pre občanov automaticky spojené bezpečnostné siete pre občanov EÚ v neistej situácii¹²⁴.

Priority na roky 2017 – 2019: Posilnenie bezpečnosti a presadzovanie rovnosti

Komisia:

1. v prvom štvrtroku 2017 dokončí štúdiu o politických možnostiach EÚ na zlepšenie zabezpečenia **preukazov totožnosti a dokladov o pobyte** občanov EÚ, ktorí majú pobyt v inom členskom štáte, a ich rodinných príslušníkov, ktorí nie sú občanmi EÚ¹²⁵. Komisia vyhodnotí ďalšie kroky, možnosti a ich vplyvy z hľadiska možnej legislatívnej iniciatívy do konca roka 2017;
2. v roku 2017 posúdi, ako modernizovať pravidlá v oblasti **náhradných cestovných dokladov pre nezastúpených občanov EÚ** vrátane bezpečnostných prvkov spoločného formátu EÚ s cieľom zaručiť, aby si občania mohli účinne uplatniť právo na konzulárnu ochranu;
3. v roku 2017 vykoná **kampaň zameranú na násilie na ženách**, bude aktívne podporovať prístupenie Únie k **Istanbulskému dohovoru** spolu s členskými štátmi a predloží návrhy na riešenie problémov **rovnováhy medzi pracovným a súkromným životom**, ktorým čelia pracujúce rodiny;
4. podnikne kroky na zlepšenie prijatia **LGBTI osôb** v spoločnosti v celej EÚ prostredníctvom vykonania zoznamu opatrení s cieľom posilniť rovnosť LGBTI osôb a aktívne podporí uzavretie rokovaní o navrhovanej horizontálnej **antidiskriminačnej smernici**¹²⁶.

¹²¹ V správe Komisie z roku 2016 hodnotiacej vykonávanie rámca EÚ pre vnútroštátne stratégie integrácie Rómov a odporúčaní Rady o účinných opatreniach na integráciu Rómov v členských štátoch sa stanovujú priority činností v tejto oblasti, medzi ktoré patrí prijímanie opatrení na zabezpečenie plného presadzovania antidiskriminačnej legislatívy, podpora úsilia členských štátov o integráciu Rómov a podpora účasti a dialógu všetkých zainteresovaných strán na európskej úrovni.

¹²² Osobitná správa Eurobarometra – Diskriminácia v EÚ v roku 2012:

¹²³ <http://ec.europa.eu/digital-agenda/en/news/eu-egovernment-report-2015-shows-online-public-services-europe-are-smart-could-be-smarter>.

¹²⁴ Future-proofing e-Government for a Digital Single Market (Zabezpečenie elektronickej verejnej správy pre digitálny jednotný trh do budúcnosti), záverečná prehľadová správa: jún 2015, s. 65. Pokiaľ ide o prístupnosť webových sídiel a mobilných aplikácií orgánov verejného sektora, pozri aj: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/web-accessibility>.

¹²⁵ COM(2016) 790 final.

¹²⁶ Pozri politické usmernenia predsedu Junckera.

6. ZÁVER

Pri vypracúvaní tejto správy Komisia čerpala zo skúseností a názorov občanov EÚ vyjadrených počas rozsiahlych konzultácií, ktoré ju pomohli formovať, pričom reagovala na ich potreby a problémy, s ktorými sa ako občania EÚ stretávajú v každodennom živote pri uplatňovaní svojich práv. Na tomto základe vypracovala svoje priority na roky 2017 – 2019 s cieľom ďalej zaručiť, aby si občania mohli plne uplatňovať práva EÚ a využívať praktické výhody, ktoré EÚ poskytuje.

Občianske povedomie a demokratická účasť občanov Únie majú zásadný význam, najmä pred nasledujúcimi voľbami do Európskeho parlamentu. Komisia sa domnieva, že je potrebné prijať ďalšie kroky na zintenzívnenie demokratického života Únie.

Činnosti Komisie v súvislosti s občianstvom EÚ sa budú aj naďalej zameriavať na kľúčové oblasti, ktoré bezprostredne ovplyvňujú blahobyt európskych občanov:

- posilnenie ich postavenia prostredníctvom informácií, poradenstva a demokratickej účasti,
- ich ochrana, zabezpečenie rovnakého zaobchádzania v EÚ a poskytovanie priamej podpory, a
- zjednodušovanie ich každodenného života prostredníctvom poskytovania jednoduchého online prístupu k informáciám, asistenčných služieb, služieb riešenia problémov a online postupov, odstraňovania byrokracie, ich ochrany ako spotrebiteľov, pracovníkov a študentov a odstraňovania ďalších prekážok, ktoré im bránia uplatňovať si práva.

Formovanie a realizácia tejto agendy nie je len zodpovednosťou Komisie, ide o kolektívne úsilie Únie ako celku.

Komisia sa plne zaviazala zabezpečiť, aby sa občianstvo EÚ stalo skutočnosťou, a bude spolupracovať s ostatnými inštitúciami EÚ, členskými štátmi, miestnymi a regionálnymi orgánmi, občianskou spoločnosťou a najmä samotnými občanmi, aby dosiahla tento cieľ.

PRÍLOHA

Kontrola plnenia opatrení zo správy o občianstve EÚ za rok 2013: pokrok pri vykonávaní dvanástich opatrení

Vo svojej správe o občianstve EÚ za rok 2013 Komisia stanovila dvanásť opatrení na zlepšenie života občanov EÚ a ďalšie odstraňovanie prekážok, ktoré im bránia v uplatňovaní ich práv EÚ. V tejto prílohe sú zhrnuté hlavné opatrenia, ktoré prijala Komisia s cieľom splniť svoje záväzky z roku 2013.

Opatrenie č. 1: Revízia predpisov týkajúcich sa koordinácie sociálneho zabezpečenia s cieľom uľahčiť občanom hľadanie pracovného miesta v inej krajine EÚ

Pravidlá EÚ týkajúce sa koordinácie sociálneho zabezpečenia chránia práva občanov na sociálne zabezpečenie pri presťahovaní sa do iného členského štátu. Tieto pravidlá napríklad zabezpečujú, aby jednotlivец mohol byť vždy poistený iba v jednej krajine, aby jeho obdobia poistenia bolo možné pripočítať k obdobiam poistenia v inej krajine a aby mu dávky mohli byť vyplatené v inej krajine EÚ.

Po získaní názorov verejnosti prostredníctvom dvoch konzultácií (od decembra 2012 do marca 2013 a od júla do októbra 2015) Komisia 13. decembra 2016 navrhla revíziu predpisov týkajúcich sa koordinácie sociálneho zabezpečenia¹²⁷ s cieľom zaistiť, aby tieto pravidlá aj naďalej boli vhodné na daný účel, zrozumiteľné a spravodlivé, a prispieť k vytvoreniu väčšmi prepojeného, lepšie fungujúceho a spravodlivejšieho európskeho trhu práce. Revízia členským štátom umožní lepšie predchádzať podvodom alebo zneužitiu a bojovať proti nim, pričom sa zároveň zabezpečí, aby sa neobmedzoval voľný pohyb pracovníkov. Táto iniciatíva takto uľahčuje uplatňovanie práva občanov na voľný pohyb, a to prostredníctvom zaistenia efektívnosti a účinnosti koordinácie sociálneho zabezpečenia.

Revíziou sa aktualizujú pravidlá koordinácie, pokiaľ ide o dávky v nezamestnanosti, dlhodobú starostlivosť, prístup ekonomicky neaktívnych občanov k sociálnym dávkam a vysielanie pracovníkov. Podľa tohto návrhu môžu uchádzači o zamestnanie poberať svoje dávky v nezamestnanosti v inom členskom štáte najmenej 6 mesiacov namiesto súčasných 3 mesiacov. Majú tak lepšiu šancu nájsť si prácu a zároveň to pomôže riešiť celoeurópsky problém nezamestnanosti a nesúladu medzi ponúkanými a požadovanými zručnosťami. Toto nové pravidlo sa skombinuje s posilneným mechanizmom spolupráce s cieľom podporiť uchádzačov o zamestnanie pri hľadaní práce, čím sa zvýši pravdepodobnosť ich opätovného začlenenia na trh práce.

¹²⁷ Nariadenie (ES) č. 883/2004 z 29. apríla 2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia, Ú. v. EÚ L 166, 30.4.2004, s. 1 – 123 a nariadenie (ES) č. 987/2009 zo 16. septembra 2009 Konsolidované znenie: Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 987/2009 zo 16. septembra 2009, ktorým sa stanovuje postup vykonávania nariadenia (ES) č. 883/2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia, Ú. v. EÚ L 284, 31.10.2009, s. 1– 42; COM(2016) 815 final.

Opatrenie č. 2: Pomoc mladým občanom EÚ pri rozvíjaní ich schopností a vstupe na trh práce vytvorením rámca kvality pre stáže

V marci 2014 prijala Rada na návrh Komisie rámec kvality pre stáže¹²⁸ s cieľom umožniť stážistom získať vysokokvalitné pracovné skúsenosti za bezpečných a spravodlivých podmienok a zvýšiť si šance na nájdenie kvalitného pracovného miesta. Komisia konzultovala so širokým spektrom zainteresovaných strán vrátane malých podnikov, aby zabezpečila, že rámec nebude príliš normatívny ani príliš zaťažujúci. Rámec zvyšuje transparentnosť, pokiaľ ide o podmienky stáží, napríklad požiadavkou, aby boli stáže založené na písomnej dohode o stáži. Komisia monitoruje vykonávanie tohto rámca vo všetkých členských štátoch.

Okrem toho Komisia začala na podporu rozvoja zručností a vstupu mladých občanov EÚ na trh práce prevádzkovať webové sídlo programu „Tvoje prvé pracovné miesto EURES“. Vo svojej prvej fáze sa projekt „Tvoje prvé pracovné miesto EURES“ zameriava na zlepšenie cezhraničnej mobility pre 5 000 ľudí¹²⁹. Toto webové sídlo pomôže mladým ľuďom z Európskeho hospodárskeho priestoru vo veku 18 až 35 rokov pri hľadaní pracovného miesta, stáže alebo učňovskej prípravy v inej krajine. Aj zamestnávateľia si môžu v inej krajine EÚ nájsť vhodných uchádzačov na svoje voľné pracovné miesta, ktoré sa ťažko obsadzujú.

Opatrenie č. 3: Hľadanie riešení na odstránenie prekážok, ktorým čelia občania EÚ a ich rodinní príslušníci, ktorí žijú v inej ako svojej domovskej krajine EÚ, v súvislosti s preukazmi totožnosti a dokladmi o pobyte, ktoré vystavili členské štáty

Koncom roka 2015 začala Komisia pracovať na komplexnej štúdii o preukazoch totožnosti a dokladoch o pobyte, ktoré členské štáty vystavili svojim štátnym príslušníkom, migrujúcim občanom EÚ a ich rodinným príslušníkom s pobytom na ich území¹³⁰.

Komisia 8. decembra 2016 prijala akčný plán v oblasti zabezpečenia dokladov, v ktorom sa stanovujú osobitné opatrenia na zlepšenie zabezpečenia cestovných dokladov vrátane národných preukazov totožnosti vystavených členskými štátmi a dokladov o pobyte občanov EÚ, ktorí majú pobyt v inom členskom štáte, a ich rodinných príslušníkov¹³¹.

Opatrenie č. 4: Podpora najlepších postupov v oblasti daní v cezhraničných situáciách a zabezpečenie správneho uplatňovania práva EÚ s cieľom uľahčiť občanom EÚ, ktorí cestujú za hranice alebo pôsobia cezhranične, pochopiť a dodržiavať rôzne súbory daňových pravidiel

S cieľom zistiť, s akými prípadnými problémami v oblasti daní sa občania EÚ stretávajú, keď sa sťahujú do zahraničia alebo pôsobia cezhranične, Komisia iniciovala štúdie na preskúmanie existujúcich cezhraničných administratívnych postupov členských štátov¹³² a preverenie, či a do akej miery daňovníci, ktorí pôsobia cezhranične, čelia vyšším nákladom na dodržiavanie daňových predpisov v porovnaní s daňovníkmi, ktorí pôsobia v rámci

¹²⁸ Odporúčanie Rady z 10. marca 2014 o rámci kvality pre stáže, Ú. v. EÚ C 88, 27.3.2014, s. 1 – 4.

¹²⁹ <http://euxtra.com/en/2012/05/22/your-first-eures-job/>.

¹³⁰ Štúdia na podporu prípravy posúdenia vplyvu politických iniciatív EÚ v oblasti dokladov o pobyte a preukazov totožnosti s cieľom uľahčiť uplatňovanie práva na voľný pohyb.

¹³¹ COM(2016) 790 final.

¹³² http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/common/publications/studies/study_cross_border_tax_obstacles_final_report.pdf.

jedného členského štátu¹³³. Okrem toho Komisia zriadila skupinu odborníkov zo súkromného sektora, ktorá mala preskúmať problémy s cezhraničnými osobnými daňami a dedičskými daňami a nájsť možné riešenia. Skupina svoje závery uverejnila v dvoch správach¹³⁴. Ako hlavné problémy v cezhraničných situáciách zdôraznila dvojité zdanenie, administratívnu zložitosť komunikácie s dvoma alebo viacerými daňovými úradmi, problémy pri získavaní dostatočných informácií od rôznych zapojených daňových úradov a diskrimináciu. Komisia môže a bude aj naďalej podnikat' právne kroky na riešenie problémov daňovej diskriminácie. Bude podporovať pragmatické spôsoby riešenia týchto problémov, a to aj podnecovaním využívania existujúcich nástrojov vnútorného trhu na riešenie problémov, ako je sieť SOLVIT, podporou širšieho prijímania najlepších cezhraničných postupov v oblasti daní a lepšej spolupráce medzi daňovými správami a daňovníkmi, najmä s cieľom zabezpečiť, aby mali daňovníci dostatočné informácie o svojich právach a povinnostiach.

Opatrenie č. 5: Vytvorenie „informačnej platformy vozidiel“ s cieľom uľahčiť uznávanie osvedčení o kontrole technického stavu a tým zabezpečiť pre občanov jednoduchšie a bezpečnejšie cestovanie do iného členského štátu EÚ

Smernica 2014/45/EÚ o pravidelnej kontrole technického stavu motorových vozidiel a ich prípojných vozidiel nadobudla účinnosť 3. apríla 2014¹³⁵. V rámci „balíka opatrení o technickom stave vozidiel“ boli prijaté ďalšie dve smernice: smernica 2014/46/EÚ o registračných dokumentoch pre vozidlá, na základe ktorej sa údaje o zaevidovaných vozidlách majú uchovávať v elektronickom registri a v prípade vozidiel bezprostredne ohrozujúcich bezpečnosť cestnej premávky sa pozastaví povolenie na používanie v cestnej premávke, a smernica 2014/47/EÚ o cestnej technickej kontrole úžitkových vozidiel, ktorou sa vytvárajú rizikové profily prevádzkovateľov, lepšie sa regulujú cestné technické kontroly (vylučuje sa aj diskriminácia na základe štátnej príslušnosti vodiča či krajiny evidencie vozidla) a zahŕňajú sa cestné kontroly zabezpečenia nákladu.

Opatrenie č. 6: Uľahčenie mobility osôb so zdravotným postihnutím v rámci EÚ prostredníctvom podpory vypracovania vzájomne uznaného preukazu EÚ pre osoby so zdravotným postihnutím v roku 2014 na zabezpečenie rovnakého prístupu k určitým osobitným výhodám v rámci EÚ (predovšetkým v oblasti dopravy, cestovného ruchu, kultúry a voľnočasových aktivít)

Miera zamestnanosti osôb so zdravotným postihnutím je nízka (v súčasnosti približne 48 %), pričom tretina týchto ľudí je ohrozená chudobou. Ľudia so zdravotným postihnutím sa navyše pri cestovaní do inej krajiny EÚ stretávajú s praktickými problémami, pretože im napríklad nie vždy uznajú preukaz alebo status osoby so zdravotným postihnutím. Komisia preto presadila projekt zameraný na preukazy EÚ pre osoby so zdravotným postihnutím s cieľom podporiť vzájomné uznávanie statusu osôb so zdravotným postihnutím. V osobitnej štúdii (2010) akademická sieť európskych odborníkov v oblasti zdravotného postihnutia poukázala na rozmanitosť výhod, ktoré členské štáty poskytujú na základe rôznych kritérií oprávnenosti.

¹³³ http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/common/publications/studies/study_compliance_c ts_final_report.pdf.

¹³⁴ http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/individuals/expert_group/index_en.htm.

¹³⁵ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2014/45/EÚ z 3. apríla 2014 o pravidelnej kontrole technického stavu motorových vozidiel a ich prípojných vozidiel a o zrušení smernice 2009/40/ES, Ú. v. EÚ L 127, 29.4.2014, s. 51 – 128.

V počiatočnej fáze Komisia členským štátom poskytla 1,5 milióna EUR a v roku 2015 uverejnila výzvu na predkladanie projektov s cieľom uľahčiť vytvorenie vzájomne uznávaného preukazu EÚ pre osoby so zdravotným postihnutím¹³⁶. Zároveň poskytuje finančnú podporu pätnástim zúčastneným členským štátom a iniciovala rôzne fázy zavádzania tohto preukazu. O projekt sa uchádzalo a bolo vybraných osem krajín: Belgicko, Cyprus, Estónsko, Fínsko, Taliansko, Malta, Rumunsko a Slovinsko. Tieto projekty sa začali realizovať vo februári 2016 a potrvajú 18 mesiacov.

Preukaz EÚ pre osoby so zdravotným postihnutím, ktorý bude mať jednotný dizajn, zabezpečí rovnaký prístup k určitým osobitným výhodám, a to predovšetkým v oblastiach kultúry, zábavy, športu a dopravy. Preukaz si budú krajiny EÚ, ktoré sa zapájajú do systému, vzájomne uznávať na dobrovoľnej báze. Preukazom sa nemenia vnútroštátne kritériá oprávnenosti ani pravidlá. Členské štáty si zachovávajú právomoc rozhodovať, kto je oprávnený byť držiteľom preukazu, na základe vnútroštátneho vymedzenia zdravotného postihnutia a stanoviť postup udeľovania preukazu.

Opatrenie č. 7: Návrh balíka právnych nástrojov na ďalšie posilnenie procesných práv občanov, ak sú podozriví alebo obvinení v trestnom konaní, s prihliadnutím na osobitnú situáciu detí a zraniteľných občanov

Komisia 27. novembra 2013 prijala balík piatich opatrení s cieľom ďalej posilniť procesné záruky pre občanov, proti ktorým prebieha trestné konanie. Tieto tri smernice navrhnuté Komisiou boli prijaté v roku 2016:

- V smernici o prezumpcii nevinoty sa stanovujú spoločné normy tejto zásady a právo byť prítomný na konaní pred súdom¹³⁷.
- Smernicou o osobitných procesných zárukách pre deti v rámci trestného konania sa podstatne zlepšia európske normy týkajúce sa justície mladistvých¹³⁸.
- Smernicou o právnej pomoci sa zabezpečí, aby si právo na prístup k obhajcovi mohli účinne uplatňovať aj tí, ktorí si obhajcu nemôžu dovoliť, a to najmä v počiatočných fázach konania, keď podozrivých vypočúva polícia¹³⁹.

Vykonávanie na úrovni členských štátov stále prebieha.

Komisia prijala aj dve odporúčania o osobitných zárukách pre zraniteľné podozrivé osoby v trestnom konaní (2013/C 738/02) a o právnej pomoci v trestnom konaní (2013/C 378/03).

¹³⁶ VP/2015/012, Výzva na predloženie návrhov na podporu národných projektov týkajúcich sa vzájomne uznávaného preukazu EÚ pre osoby so zdravotným postihnutím a súvisiacich výhod, <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=629>.

¹³⁷ Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/343 z 9. marca 2016 o posilnení určitých aspektov prezumpcie nevinoty a práva byť prítomný na konaní pred súdom v trestnom konaní, Ú. v. EÚ L 65, 11.3.2016, s. 1 – 11, ktorá nadobudla účinnosť 31. marca 2016.

¹³⁸ Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/800 z 11. mája 2016 o procesných zárukách pre deti, ktoré sú podozrivými alebo obvinenými osobami v trestnom konaní, Ú. v. EÚ L 132, 21.5.2016, s. 1 – 20, ktorá nadobudla účinnosť 10. júna 2016.

¹³⁹ Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/1919 z 26. októbra 2016 o právnej pomoci pre podozrivé a obvinené osoby v trestnom konaní a pre vyžiadané osoby v konaní o európskom zatykači, Ú. v. EÚ L 297, 4.11.2016, s. 1 – 8, ktorá nadobudla účinnosť 24. novembra 2016.

Opatrenie č. 8: Revízia európskeho konania vo veciach s nízkou hodnotou sporu s cieľom uľahčiť riešenie sporov týkajúcich sa nákupov v inej krajine EÚ

V novembri 2013 Komisia navrhla zdokonaľiť európske konanie vo veciach s nízkou hodnotou sporu s cieľom lepšie chrániť a informovať občanov EÚ, ktorí sa pri nakupovaní online stále stretávajú s problémami¹⁴⁰.

Nové nariadenie, ktoré bolo prijaté koncom roka 2015 a nadobudne účinnosť v júli 2017¹⁴¹, rozširuje rozsah pôsobnosti európskeho konania vo veciach s nízkou hodnotou sporu na pohľadávky v hodnote až 5 000 EUR. Vďaka týmto a ďalším zmenám sa európske konanie vo veciach s nízkou hodnotou sporu stane rýchlejšim a lacnejším nástrojom presadzovania práv spotrebiteľov a cezhraničného vymáhania pohľadávok.

Opatrenie č. 9: Vytvorenie vzoru online zobrazovania kľúčových požiadaviek s cieľom zabezpečiť zrozumiteľnosť a ľahšiu porovnateľnosť informácií o digitálnych produktoch a spustenie osobitnej osvetovej kampane o právach spotrebiteľov v celej EÚ

Komisia prostredníctvom svojej osvetovej kampane o právach spotrebiteľov¹⁴² informovala občanov o právach, ktoré im vyplývajú z právnych predpisov EÚ týkajúcich sa ochrany spotrebiteľa, a o tom, kde môžu v prípade otázok či problémov získať ďalšie informácie, poradenstvo alebo pomoc (portál Vaša Európa¹⁴³, sieť ESC atď.). Cieľom kampane, ktorá prebiehala od jari 2014 do marca 2016, bolo prehĺbiť všeobecné poznatky spotrebiteľov o ich právach spotrebiteľa v celej EÚ. Osobitná pozornosť bola venovaná smernici o právach spotrebiteľov¹⁴⁴, smernici o nekalých obchodných praktikách¹⁴⁵, smernici o nekalých zmluvných podmienkach¹⁴⁶ a smernici o predaji spotrebného tovaru a zárukách naň¹⁴⁷.

Opatrenie č. 10: Prijatie opatrení s cieľom zabezpečiť, aby miestne samosprávy disponovali nástrojmi na úplné pochopenie práv občanov EÚ na voľný pohyb

Komisia uvádza do prevádzky nástroj elektronického vzdelávania v oblasti práva na voľný pohyb v EÚ. Tento nástroj, ktorý sa vyvíja v spolupráci s členskými štátmi, sa sprístupní vo všetkých jazykoch EÚ. Pomôže kontaktným miestam, ktoré zohrávajú kľúčovú úlohu pri presadzovaní práva občanov EÚ na voľný pohyb, najmä miestnym samosprávam, lepšie pochopiť práva a povinnosti vyplývajúce z práva občanov EÚ na voľný pohyb a tým zlepšiť uplatňovanie pravidiel EÚ v praxi. Toto lepšie uplatňovanie by malo obmedziť problémy,

¹⁴⁰ Pri verejnej konzultácii o občianstve EÚ v roku 2012 sa poukázalo na to, že štvrtina respondentov sa stretáva s problémami pri nakupovaní online.

¹⁴¹ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2015/2421 zo 16. decembra 2015, ktorým sa mení nariadenie (ES) č. 861/2007, ktorým sa ustanovuje európske konanie vo veciach s nízkou hodnotou sporu, a nariadenie (ES) č. 1896/2006, ktorým sa zavádza európske konanie o platobnom rozkaze, bolo uverejnené v Úradnom vestníku 24. decembra 2015, Ú. v. EÚ L 341, 24.12.2015, s. 1 – 13.

¹⁴² http://ec.europa.eu/justice/newsroom/consumer-marketing/events/140317_en.htm.

¹⁴³ http://europa.eu/youreurope/citizens/consumers/index_sk.htm.

¹⁴⁴ Smernica 2011/83/EÚ z 25. októbra 2011 o právach spotrebiteľov, Ú. v. EÚ L 304, 22.11.2011, s. 64 – 88.

¹⁴⁵ Smernica 2005/29/ES z 11. mája 2005 o nekalých obchodných praktikách podnikateľov voči spotrebiteľom na vnútornom trhu, Ú. v. EÚ L 149, 11.6.2005, s. 22 – 35.

¹⁴⁶ Smernica 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách, Ú. v. ES L 95, 21.4.1993, s. 29 – 34.

¹⁴⁷ Smernica 99/44/ES z 25. mája 1999 o určitých aspektoch predaja spotrebného tovaru a záruk na spotrebný tovar, Ú. v. ES L 171, 7.7.1999, s. 12 – 16.

s ktorými sa stretávajú občania EÚ a ich rodinní príslušníci, ktorí sa sťahujú do inej krajiny EÚ, týkajúce sa ich práva na pobyt, sociálnych dávok, diskriminácie, prístupu k vzdelaniu atď.

Miestne samosprávy budú môcť nadobúdať a testovať svoje poznatky o právach a postupoch stanovených v právnych predpisoch EÚ týkajúcich sa voľného pohybu vrátane smernice 2004/38/ES. Členské štáty môžu doplniť informácie, ktoré považujú za dôležité, pokiaľ ide o transpozíciu a uplatňovanie pravidiel na vnútroštátnej úrovni.

Opatrenie č. 11: Sprehľadnenie a zjednodušenie informácií pre občanov o tom, na koho sa majú obrátiť, keď si chcú uplatniť práva, prostredníctvom zrozumiteľných usmernení na hlavnom webovom sídle Európa

Komisia na svojom hlavnom webovom sídle Európa spustila online nástroj¹⁴⁸ s cieľom nasmerovať občanov na najvhodnejšiu službu, ktorá im pomôže s riešením ich problému. Môže ísť o službu na úrovni EÚ (asistenčné služby alebo inštitúcie EÚ), na vnútroštátnej alebo miestnej úrovni¹⁴⁹.

Nový nástroj je v súčasnosti nastavený tak, aby reagoval na konkrétne potreby alebo otázky občanov. Občania môžu napríklad nájsť usmernenia o tom, ako dosiahnuť, aby verejné orgány v inej krajine EÚ rešpektovali ich práva EÚ, práva na sociálne zabezpečenie (vrátane rodinných dávok, neodkladnej zdravotnej starostlivosti, dôchodkov) a práva na pobyt, ako aj o uznávaní odbornej kvalifikácie, evidencii vozidiel a výmene vodičských preukazov. Občania môžu nájsť aj informácie o svojich právach spotrebiteľa¹⁵⁰, získať pomoc v prípade, že sa stretli s diskrimináciou, a informácie o tom, ako sa sťažovať na nespravodlivé zaobchádzanie zo strany orgánu EÚ, nahlásiť porušenie práva EÚ vnútroštátnymi orgánmi alebo získať konzulárnu pomoc mimo EÚ v krajine, kde ich vlastná krajina nemá diplomatické zastúpenie¹⁵¹. V roku 2015 mala webová stránka 11 079 návštevníkov, čo v porovnaní s predchádzajúcim rokom predstavovalo nárast o 86,6 %.

Komisia už ponúka viacjazyčné používateľsky ústretové informácie o právach občanov EÚ¹⁵² a snaží sa zabezpečiť, aby sa informácie na jej webových stránkach ľahšie hľadali a aby občania lepšie chápali, čo Komisia robí. V súčasnosti vykonáva svoj program digitálnej transformácie¹⁵³, ktorého cieľom je poskytovať relevantné informácie zrozumiteľným spôsobom.

Opatrenie č. 12 (1): Podpora informovanosti občanov EÚ o ich právach vyplývajúcich z občianstva EÚ, a najmä o ich volebných právach, a to uverejnením príručky, v ktorej budú prezentované ich práva EÚ jasnou a jednoduchou formou, pri príležitosti Dňa Európy v máji 2014

¹⁴⁸ http://ec.europa.eu/your-rights/help/individuals/index_sk.htm.

¹⁴⁹ Jednou z možností, ako môžu občania riešiť svoje problémy, je účinná mediácia alebo iné metódy alternatívneho riešenia sporov. Smernica o mediácii poskytuje rámec EÚ, ktorý občanom EÚ umožňuje plne využívať mediáciu ako prostriedok na riešenie sporov, či už v obchodnom alebo rodinnom práve (smernica 2008/52/ES z 21. mája 2008 o určitých aspektoch mediácie v občianskych a obchodných veciach, Ú. v. EÚ L 136, 24.5.2008, s. 3 – 8). V roku 2016 Komisia prijala správu o uplatňovaní tejto smernice (COM(2016) 542 final).

¹⁵⁰ Pri nákupe tovaru/služieb v krajine, kde občan žije, nákupe tovaru/služieb v inej krajine EÚ, mimosúdnej sťažnosti u banky, poisťovne, investičného fondu atď., pri odosielaní platby do zahraničia/prijímaní platby zo zahraničia v rámci EÚ alebo mimosúdnych sporoch týkajúcich sa tovaru kúpeného online.

¹⁵¹ Napríklad v prípade straty alebo odcudzenia pasu, vážnej nehody, choroby alebo smrti alebo násilného trestného činu, zatknutia alebo zaistenia, núdzovej pomoci/repatriácie.

¹⁵² http://europa.eu/youreurope/citizens/index_sk.htm.

¹⁵³ http://ec.europa.eu/ipg/basics/web_rationalisation/index_en.htm. Program sa bude vykonávať postupne do konca roka 2017.

V roku 2014 vydala Komisia príručku „Vedeli ste? 10 práv EÚ v skratke“¹⁵⁴ a novú aktualizovanú verziu svojej brožúry „Vaša Európa – vaše práva“ vo všetkých úradných jazykoch EÚ s cieľom zvýšiť informovanosť a povedomie občanov o ich právach ako občanov EÚ¹⁵⁵. Tieto publikácie sa vo veľkej miere distribuovali, a to aj prostredníctvom zastúpení Komisie a informačných centier Europe Direct. Zrozumiteľne sú v nich vysvetlené niektoré osobitné práva občanov EÚ, napríklad ako vrátiť chybný tovar objednaný online, využívať nízke ceny za roaming alebo získať náhradu za zrušené lety. Uvádzajú sa v nich reálne životné situácie vrátane účasti v európskych a miestnych voľbách aj to, ako môžu občania vyjadrovať svoje názory a uplatňovať si právo na voľný pohyb, právo na nevyhnutnú zdravotnú starostlivosť v ktorejkoľvek krajine EÚ, práva spotrebiteľa a právo cestovať. Ďalej sa v nich vysvetľuje, ako môžu občania kontaktovať EÚ vo svojom vlastnom jazyku a získať informácie a pomoc v súvislosti so svojimi právami EÚ.

Opatrenie č. 12 (2): Návrh konštruktívnych spôsobov, ako občanom EÚ, ktorí žijú v inej krajine EÚ, umožniť plne sa zapájať do demokratického života v EÚ tým, že sa zachová ich právo voliť v národných voľbách v ich krajine pôvodu

V súčasnosti v piatich členských štátoch (Dánsko, Cyprus, Írsko, Malta a Spojené kráľovstvo) platia pravidlá, podľa ktorých môžu občania prísť o svoje hlasovacie právo v národných voľbách len preto, že využili svoje právo na voľný pohyb v rámci EÚ. Hoci na základe platných zmlúv EÚ môžu členské štáty stanoviť, kto bude mať právo voliť v národných voľbách, postupy súvisiace s odobratím volebného práva môžu negatívne zasiahnuť právo na voľný pohyb v EÚ.

Komisia 29. januára 2014 prijala odporúčanie¹⁵⁶, v ktorom príslušné členské štáty vyzvala, aby svojim štátnym príslušníkom, ktorí využívajú svoje právo na voľný pohyb, ponechali ich právo voliť v národných voľbách, ak preukazujú trvalý záujem o politický život svojej krajiny, a to aj vrátane prípadu, keď požiadajú, aby boli ponechaní na zozname voličov. Komisia takisto odporučila, aby tieto členské štáty svojich občanov včas a vhodným spôsobom informovali o podmienkach a praktických opatreniach týkajúcich sa zachovania si práva voliť v národných voľbách. Situáciu v týchto členských štátoch naďalej monitoruje.

Opatrenie č. 12 (3): Hľadanie spôsobov posilnenia a rozvoja európskeho verejného priestoru

Komisia financuje a spolufinancuje produkciu alebo šírenie multimediálnych produktov (rozhlas, televízia, internet atď.) prostredníctvom európskych médií – pričom zároveň plne rešpektuje redakčnú nezávislosť prevádzkovateľov vysielania – v spolupráci s prevádzkovateľmi vysielania, ako je Euronews, v niekoľkých jazykoch. Takisto vyrába a vysiela európske programy v šiestich rôznych jazykoch a financuje časopisy venované témam EÚ.

¹⁵⁴ http://ec.europa.eu/justice/citizen/files/10_eu_rights_en.pdf.

¹⁵⁵ <http://bookshop.europa.eu/sk/va-a-eur-pa-va-e-pr-va-pbKM0214968/>.

¹⁵⁶ Riešenie dôsledkov odobratia volebného práva občanom Únie, ktorí uplatňujú svoje právo na voľný pohyb (COM(2014) 391 final).